

PERIODICALS

NEWSPAPER – DO NOT DELAY – Date Mailed 06-13-2016

ŠIAME NUMERYJE:

Atkakli žemaitė ruošiasi
Bostono maratonui – 5 psl.

Žaidimas spalvomis:
Ingos Wilke pasaulis – 6 psl.

Mano laikraštis
nuolatinis,
patikimas,
mus rišantis.

Lietuva pagerbė sovietų okupacijos aukas

Lietuva minėjo Gedulo ir vilties bei Okupacijos ir genocido dienas – prisiminė ir pagerbė masinio nekaltų žmonių trėmimo į netinkamas gyventi Sibiro ir Tolimosios Šiaurės Sovietų Sąjungos teritorijas aukas. Karštą 1941 metų birželio 14-ąją gyvulinuose vagonuose iš Lietuvos buvo išvežta per 30 tūkst. žmonių.

Sovietinės okupacijos metais Lietuva neteko apie 800 tūkst. savo gyventojų. Apie 300 tūkst. žmonių patyrė komunistinio režimo baisumus – kalėjimus, lagerius, tremtį Sibire ir Tolimojoje Šiaurėje. Kas trečias suimtas mirė nuo kančinimų, bado ar nepakėlė atšiauraus klimato. Bėgdami nuo komunistų teroro iš Lietuvos pasitraukė daugiau kaip 440 tūkst. šalies gyventojų.

Genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenimis, sovietinio genocido ir teroro aukomis 1940–1958 metais tapo kas trečias Lietuvos gyventojas. – 2 psl.

Pajėgų ir priemonių, vykdant masinio trėmimo operaciją „Priboj“, išdėstymo schema.

Žemėlapiai iš Lietuvos Ypatingojo archyvo rinkinių

Menininkės duoklė karų aukoms

Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje birželio 14-ąją atidaryta lietuvių ir amerikiečių menininkės Inos Kozel instaliacija „Karo nuotaka – našlė“, skirta Gedulo ir vilties dienai.

„Tai – visų karų aukoms skirtas kūrinys. Ir asmeniniu, ir universaliu aspektu prisimename šeimos tų, kurie žuvo karo lauke. Nuotaka – didžiulė figūra, jos įvaizdį kuria šilkinis šydas. Ji jauna, stipri, jos atsakomybė – gyvenimo pratęsimas. Našlė – tai tuštuma už šydo, tuščias indas, kuriame liko vien praėjusio gyvenimo prisiminimai“, – apie savo kūrinį pasakojo I. Kozel.

Figūra sukurta iš audeklo, ant kurio atspausdintos nužudytų vyrų nuotraukos, padarytos po egzekucijų. Kaip istoriniai dokumentai šie atspausdinti vaizdai susiję su labai konkrečiu laiku ir konkrečia vieta, bet norėčiau, kad jie išreikštų universalų karo skausmą ir netekties jausmą. – 4 psl.

Bernardo Hantzelio / Delfi nuotr.

Ugnis išbando auksą, nelaimė – žmonių tvirtumą. – Seneca

Šiandieninis politinis komentaras neįmanomas be atidesnio žvilgsnio į metinį Prezidentės Dalios Grybauskaitės pranešimą. Metinė prezidento kalba svarbi kiekvienos valstybės gyvenime. Svarbi ir Lietuvai.

Žinoti savo silpnąsias vietas, jas viešai įvardinti – pats protingiausias sprendimas. Tik atvirai apie klaidas kalbant šalis vadovas vertas pagarbos. Taip šalies vadovė, beje, ir elgėsi pastaruosius metus. Niekam neleido ramiai gyventi - nei premjerams, nei ministrams, nei partijų vadovams.

Ir užsienyje ji buvo aktyvi. Būtent aštrūs D. Grybauskaitės vertinimai apibūdinant Vladimirą Putiną trukdė kai kuriems NATO ir Europos Sąjungos atstovams pasirinkti nuolaidžiavimo dabartinei Kremliaus valdžiai taktiką. Jei ne D. Grybauskaitės žodžiai apie valstybę, turinčią terorizmo požymių, slapsti Kremliaus simpatikai Vakaruose greičiausiai būtų aktyvesni, ižulesni...

Žodžiu, D. Grybauskaitė – puiki ir Algirdo Brausko, ir Valdo Adamkaus priešinybė.

Tik mes kol kas šito nevertiname. Įvertinsime, kai ji jau nebebus Prezidentė? O gal mums prisipažinti, jog turime gerą Prezidentę, trukdo primityvūs asmeniniai tendencingumai? Šalies vadovė daugelį šukavo prieš plauką. Kai kam karjeros sugadintos nebepataisomai. Štai jie ir negali atleisti...

Bene aršiausiai Prezidentę užsipuolė Rimvydas Valatka („Prezidentės metinis panešimas – kaip nuosavo neįgalumo pripažinimas“, tinklalapis delfi.lt). Prezidentei nepavyko nieko pakeisti? Septyneri metai veikimo aukščiausiam poste – veltui?

Negalėčiau sutikti. Nepaisant Prezidentūrai nuolat darytų trukdymų būtent D. Grybauskaitės vadovavimo metais mūsų slaptosios bei specialiosios tarnybos pradėjo gaudyti tuos, kuriuos privalu gaudyti: ir rusų šnipus, ir korupcija ištariamus aukšto rango politikus. Būtent D. Grybauskaitės laikais „teisėsauga krečia visus, nes nebeliko privili-giuotų“. Būtent ji išdrįso ne tik pareikšti, bet ir vadovautis nuostata: „raginimai draugauti su agresoriumi nėra niek mažiau pavojingi, nei nedraugiškos šalies naikintuvai virš mūsų galvų“. Būtent

Kokių priekaištų nusipelnė Prezidentės metinis pranešimas?

GINTARAS VISOCKAS

ji laužė įsigalėjusią taisyklę, girdi, tų, kurie valdo valstybę arba dar tik siekia ją valdyti, nedera priekabiauti kritikuoti.

Beje, kad lietuviškoji Temidė įgauna vis daugiau drąsos žvilgčioti net į pačių įtakingiausiųjų dokumentus, turėtume būti dėkingi net ir „mistinėms pažymoms“, kuriomis neva Prezidentė manipuliavo vertindama kandidatus ir svarbius valstybės postus. Vadinamosiose mistinėse pažymose vis tik būta daug karčios tiesos...

Primityvokai įgelti Prezidentei bandė ir kai kurie „Lietuvos ryto“ apžvalgininkai. Sakykim, Arkadijus Vinokuras minėjo, esą šalies vadovė verta priekaištautų, mat kamuolį spardė tik į vienus vartus: Tėvynės Sąjunga – puiki, socialdemokratų vadovaujama koalicija – niekam tikusi. A. Vinokuras dar pabrėžė, kad Prezidentė neturi teisės pamiršti: ji - visų Prezidentė. Esą jai nedera elgtis kaip „angažuotai laikraščio apžvalgininkei“.

Bet jei valstybė beprarandanti strateginę kryptį, kokių švelninančių aplinkybių galėjo tikėtis valdančioji koalicija? Socialdemokratai nusipelnė lygiai tokių pat pastabų kaip į korupcijos skandalą įsivėlę Liberalų sąjūdžio vadai?

„Lietuvos ryto“ laikraščio skiltyje „Laiko ženklai“ priekaištauta, esą Prezidentė „neišlaiko pusiausvyros partinių rietenų ringe“. Bet juk visiems aišku ir aiškiau negali būti: kol kas konservatoriai – krikščionys demokratai mažiausiai susitepę, mažiausiai ištartini, mažiausiai įsivėlę į abejotinas istorijas. Taip, „galimos korupcijos faktai nuvylė principingesnį, išrankesnį rinkėją, kuris norėjo tikėti, kad skaidri politika vis dėlto galima“. Šiuose komentatoriaus Sauliaus Spurgos („Lietuvos ži-

nios“) žodžiuose – daug tiesos. Jų nepaneigsi. Bet vis dėlto Tėvynės Sąjungos negalima suplakti į vieną krūvą su darbiečiais ar tvarkiečiais. Skirtumas – ryškus.

O kas nepatiko Vladimirui Laučiui? Šis politikos apžvalgininkas metinėje šalies vadovės kalboje pasigedo savikritikos elementų. Taip, Prezidentė nekritikavo nei savęs, nei savo komandos. Bet kad Prezidentė būtų kalbėjusi kaip „kitos valstybės vadovė, negyvenusi Lietuvoje“, - nenorėčiau

sutikti. Juolab negalėčiau sutikti, jog vienas iš pagrindinių Prezidentės kalbos akcentų turėtų tapti ...savikritika. Tokiu principu vadovaujantis nuo savikritikos derėtų pradėti ir valdančiosios koalicijos vadovams. Bet jie juk pradeda ir baigia tuo, ką gero ir gražaus padarė Lietuvos labui.

Politikos apžvalgininkas Mažvydas Jastramskis pastebėjo, esą Prezidentė apsiribojo „blogybių įvardinimu“, o štai apie priemones, kaip jas pašalinti, nekalbėjo. Konkrečių receptų, kaip sumažinti turtinę nelygybę, Prezidentė nepateikė. Bet ar iš jos kalbų nėra aišku, kas ir ką konkrečiai privalo nuveikti, jog tarp labai daug uždirbančių ir badaujančių piliečių praraja taptų bent kiek mažesnė?

Jei jau Prezidentės metinis pranešimas nusipelnė priekaištų, tai tik dėl šaliai pavojingo lietuvių noro bėgti iš Lietuvos. Pasaulinį vidinį emigracijos lygį, nors Lietuvoje nebuvo nei karų, nei žemės drebėjimų, viršijame net šešis kartus. Lietuvių emigracija iš gimtinės panaši į Sirijos katastrofą.

Vartojant migracijos eksperto Dainiaus Paukštės terminus, lietuviai iš Lietuvos ne išvyksta, bet išvaromi sudarant jiems nebepakeliamas sąlygas gyventi namuose. Pasak migracijos problemų žinovo D. Paukštės, Lietuvoje iki šiol nepriimtas nė vienas įstatymas, kuris padėtų sušvelninti emigracijos pasekmes. Štai šios temos Prezidentės metiniame pranešime – per mažai.

Tiesa, pažvelgus giliau, ir čia galimos išlygos. Prezidentė juk išvardino pagrindines valdančiosios koalicijos nuodėmes. Būtent tos nuodėmės ir verčia lietuvius bėgti iš Lietuvos.

Lietuva pagerbė sovietų okupacijos aukas

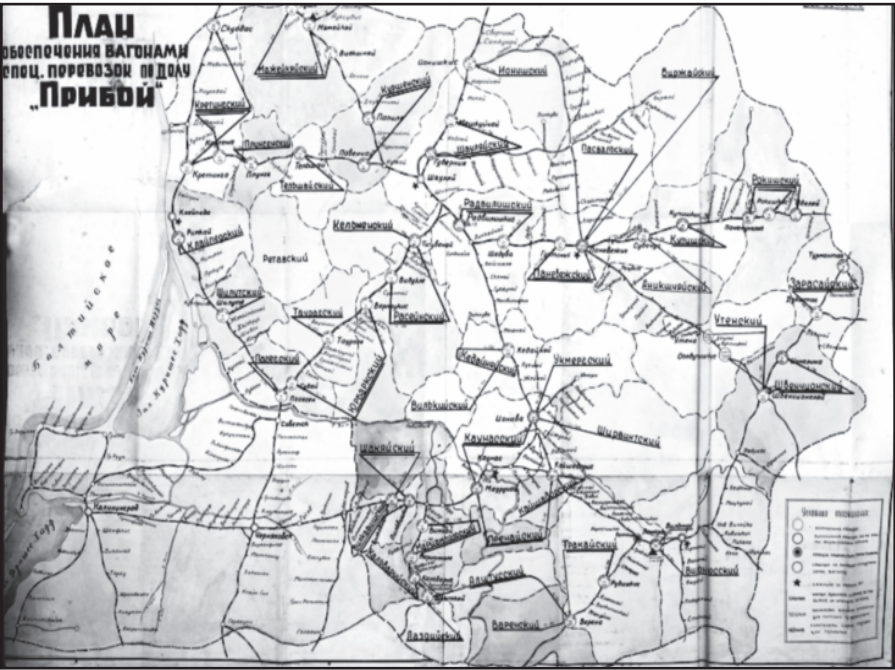
Atkelta iš 1 psl.

Renginiai Gedulo ir vilties bei Okupacijos ir genocido dienoms atminti prasidėjo iškilmingu Seimo posėdžiu istorinėje Kovo 11-osios Akto salėje. Seimo nariai tremtiniai perdavė Lietuvos vėliavą bendrijos „Lemtis“ nariams ir projekto „Misija Sibiras 2016“ dalyviams.

Vidudienį vyko Valstybės vėliavos pakėlimo iškilmės Nepriklausomybės aikštėje. Po to Okupacijos, genocido ir sovietmečio represijų aukos buvo pagerbtos prie paminklų politiniams kaliniams ir tremtiniams, vyko atminimo valandos prie Naujosios Vilnios geležinkelio stoties memorialo bei Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centre.

Pavakare Vilniaus arkikatedroje bazilikoje. buvo aukojamos šv. Mišios, o vakare Kauno Kristaus Prisikėlimo bazilikoje bei Vilniaus šv. Apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje vyko koncertai.

Prabėgus 75-eriems metams nuo masinių Lietuvos piliečių trėmimų pradžios, projekto „Misija Sibiras“ organizatoriai pakvietė ištarti vardą, išgirsti likimą ir išsaugoti istoriją tremtinių atminimo išsaugojimo akcijoje, kurioje per visą naktį buvo skaitomi tremtinių vardai, pavardės bei likimai. Daugiau nei 22 tūkst. tremtinių vardus ir pavardes nurodant jų likimus skaitė „Misija Sibiras“ dalyviai, skautai, šauliai, kitų jaunimo organizacijų atstovai, prisijungti galėjo kiekvienas norintis Lietuvos pilietis.

ELTA

Stočių, iš kurių numatyta vykdyti trėmimus operacijos „Priboj“ metu, aprūpinimo specialaus pervežimo vagonais planas.

DRAUGAS

(USPS-161000)

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWSPAPER

Published on Tuesday, Thursday and Saturday except legal Holidays, Jan. 2nd, and Dec. 26th by the Lithuanian Catholic Press Society,

4545 W. 63rd Str., Chicago, IL 60629-5532.

Tel.: 773-585-9500. Fax.: 773-585-8284

Periodical class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices.

Subscription Rates: \$150.00.

GARBĖS PRENUMERATA \$250.00

JAV – metams \$150.00 • 1/2 metų \$80.00 • 3 mėn. \$57.00

Pirma klase: kasdien – \$340.00 • visos savaitės \$240.00

Kanadoje (USD): – metams \$390.00 • 1/2 metų \$210.00 • 3 mėn. \$110.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis oro paštu – metams \$615.00 • 1/2 metų \$315.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$120.00 • 1/2 metų \$66.00

TIK ŠEŠTADIENIO LAIDA

JAV – metams \$95.00 • 1/2 metų \$70.00 • 3 mėn. \$48.00

Kanadoje (USD) – metams \$150.00 • 1/2 metų \$120.00 • 3 mėn. \$75.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis: oro paštu – metams \$220.00 • 1/2 metų \$120.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$70.00

Mąžindami pašto išlaidas, pakvitavimų už prenumeratą nesiuočiame.

„Draugo“ prenumerata yra mokama iš anksto.

Administracija dirba kasdien, nuo 8:30 iki 4:30, šeštadieniais nedirba.

Redakcija dirba kasdien, nuo 7:00 iki 3:00, šeštadieniais nedirba.

Vyriausioji redaktorė – Ramunė Lapas
vyr.redaktore@gmail.com

Techninis redaktorius – Jonas Kuprys

Korektorė – Dalia Sokienė

Administracija – skelbimai@draugas.org
administracija@draugas.org

Reklama – Audronė Kižytė, audreykizys@gmail.com, 630-805-1404

Už skelbimų turinį ir kalbą neatsakome. Nepanaudotų straipsnių nesaugojame.

Istoriniai įvykiai, aprašomi vadovėliuose ir istorikų studijose, vienu ar kitu šonu paliečia ir kiekvieną iš mūsų. Štai šiemet minime Baisiojo birželio 75-metį. 1941 m. birželio 14-18 d. okupacinė sovietinės Rusijos valdžia (Sovietų Sąjunga buvo tik priedanga, – iš tiesų tai buvo bolševikinė Rusijos imperija, pavergusi daugelį aplinkinių tautų ir paskelbusi neva jų savanorišką sąjungą) į šaltąjį Sibirą kantioms ir mirčiai išvežė beveik 20 tūkst. Lietuvos gyventojų. Tai buvo baisiausias – žiauriausias iš trėmimų, nes vyrai buvo atskirti nuo šeimų ir dažniausiai nužudyti, o motinai susirgus ar mirus vaikai būdavo paimami į sovietinius vaikų konclagerius – vaikų namus, kur jie būdavo auklėjami komunistine dvasia ir mokomi nekęsti savo „banditų“, buržujų tėvų. Istorinės medžiagos apie šį istoriją tapusį įvykį yra nemažai. Pvz., Panevėžio kraštotyros muziejuje yra užrašyti 1991 m. Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės akto signatarės Rasos Juknevičienės mamos Dainoros Tamošiūnaitės-Urbonienės, kuriai tuomet buvo devyneri, prisiminimai apie tremtį (apie tai ji yra išleidusi ir knygą):

„1941 metų birželio 13-ąją buvome pasirengę važiuoti arba į tėvelio, arba į mamos tėviškę. Džiaugiausi būsima vasara. O rytą pabudau nuo mamos verksmo. Išbėgusi iš miegamojo pamačiau ją sėdinčią ir prie jos stovintį žmogų su šautuvu. Tuo metu tėvelis buvo išvažiavęs į paštą laikraščių. Netrukus pamačiau jį stovintį tarpduryje su į nugara įbestu šautuvu. Tai buvo man baisiausias momentas. Žmogus su šautuvu mane stumia, tuo metu pabunda ir pradeda verkti pusantrų metų broliukas Arutis. Imu jį ant rankų, norėdama nuraminti, kitas kareivis bėga paskui mane į jo kambarį, ir tuo metu kyla baisiai didelis šurmulys. Vienas liepia dėtis daiktus, kitas kažko barasi rusiškai, mama pasimetusi. Susikrovę daiktus buvome išvaryti į kiemą, kur stovėjo sunkvežimiai. Į tėvelį visą laiką buvo nukreiptas šautuvas. Mums neleido su juo kalbėtis”.

Mokytojų šeima buvo atvežta į Panevėžį ir suderinta į gyvulinius vagonus, kur praleido naktį. Dar visi kartu. Rytą „įlipo kareivis, perskaitė sąrašą, visos moterys sukliko. Tėvelis atsiveikino ir buvo išvestas”. Paskutinį kartą dukra tėtį pamatė, kai pro jų vagoną Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje pravažiavo kito traukinio sąstatas grotuotais langais, pro kuriuos žiūrėjo vyrai. „Tiesiai prieš mūsų vagoną pamačiau tėvelį. Ir mama pamatė. Mama (ji buvo išleista atnešti visam vagonui vandens) pribėgo, kalbėjosi, rodė į vagoną, rankas pakėlė ir aš supratau, kad prašo parodyti Arutį. Parodžiau Arutį, tėvelis nusišypsojo. Tada kareiviai nuvarė tėvelį nuo lango. Daugiau jo nebemačiau”. Dainoros tėvelis iš bado mirė Rešiotų lageryje, o jos mažasis broliukas Arutis – Barnaulo taigos stovykloje.

Šiuos baisius okupantų nusikaltimus šiomis dienomis priminė iš ligoninės paskambinusi puseserė Valė. Ją ištiko insultas. Nors priepuolis nėra stiprus, ir ji gali kalbėti, bet jos nuotaika labai bloga. Jai atrodo, kad jos gyvenimas baigtas, ir apskritai – kad jai nevertėjo gimti. Aš ją suprantu, jos gyvenimas iš tiesų buvo nepavydėtinas (bent jau jo pradžia), todėl pagrindo gyvenimo džiaugsmui ji turi nedaug.

Jai irgi buvo devyneri, kai likimas 1941 m. iš jos atėmė ir tėvą, ir motiną. Motina Sofija birželio 14 d. buvo ištremta iš Kazlų Rūdos, kur laikė viešbutuką (pagal sovietinį matą buvo buržujė). Be to, ji turėjo ryšį ir su besiruošiančiais 1941 m. sukilimui Kaune. O tėvas, mano dėdė Jonas, tiesiogiai dalyvavęs 1941 m. sukilime Kaune, žuvo susirėmimo su rusų armijos daliniu prie Aleksoto tilto (buvo palaidotas Senosiose Kauno kapinėse, kurias sovietų valdžia 1956 m. panaikino – sulygino su žeme; atsikūrusi Lietuva šiai vietai grąžino istorinį vardą ir paskirtį.) Mergaitė liko Lietuvoje, nes tuo metu

Baisiojo birželio aidai

AUDRONĖ V. ŠKIUDAITĖ

Petras (k.) ir Antanas (straipsnio autorės tėvas) prie brolio, 1941 m. sukilimo Kaune dalyvio (užrašas ant kryželio rodo, kad sukilėliai save vadino partizanais) Jono Škiudo kapo Senosiose Kauno kapinėse. Nuotrauka, daryta 1943 m., po karo buvo paslėpta ir mūsų, vaikų ir anūkų, akys ją išvydo tik gerokai po 1990 m., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Ačiū a. a. tetai, tėvo seseriai Valerijai, kad nuotraukos nesunaikino. Šiandien ji liudija ne tik šeimos istoriją.

Šeimos archyvo nuotr.

buvo Kaune ir, kaip sako pati Valė, tapo daiktu, kurį mamos giminės dalijo vieni kitiems – prižiūrėti vaikus, ravėti daržus, ganyti žąsis, šerti kiaules. Užtarti nebuvo kam. Šeimos šilumos ir motiniškos meilės ji daugiau nepatyrė.

Motina Sofija 1948 m. iš tremties pabėgo, Lietuvoje pasislėpti jai padėjo kunigai – ji gyvendavo klebonijose ir šeimnininkaudavo. Kaip pasakojo grįžusi, Sibire jai nebuvo taip blogai kaip kitiems, nes komunistų valdžios ponai, įsitikinę, kad yra gera šeimnininkė, kviesdavo šeimnininkauti jų baliuose. Dažniausiai ją gelbėdavo lietuviški cepelinai. Mat iš paprastos „kartoškos” (rus. bulvės), kurią rusai mokėdavo tik pasidažyti į druską, ji pateikdavo „prabangių” valgių.

Paauglystės Valė sulaukė Žemaitijoje, dirbo kolūkyje, paskui kolūkio kontoroje gavo kažką surašinėti, valdžia ją išsiuntė mokytis į buhalterių kursus Vilniun. Kadangi ją vadino banditų dukra, svajojo būti pioniere ir komjaunuole, nes pionieriai ir komjaunuoliai buvo gerbiami, bet jos ten nepriėmė. Kai iš Sibiro grįžo mama, jos jau neberado bendros kalbos – dukra kaltino savo „banditus” tėvus, kad sugadino jai gyvenimą. Sovietinis auklėjimas davė vaisių, – suaugusi ji įstojo į komunistų parti-

ją, padarė karjerą – kažkurioje įmonėje tapo vyriausiąja buhalterė, sutiko darbštų vaikiną žemaitį, sukūrė šeimą, užaugino du vaikus. Gyvenimas lyg ir nusi-stovėjo. Lietuvos nepriklausomybė jį vėl sugriovė, todėl Kovo 11-oji jai nebuvo lauktas įvykis, – Sąjūdyje ir sąjūdinėse partijose iki šiol ji vis ieško blogybių (nors ir stengiasi suprasti naująją Lietuvą, apgailestauja, kad ilgai neįvertino savo tėvų aukos). Aš jos nekal-tinu, – iš kur jai buvo žinoti, kaip Lietuvos istorija klostėsi iš tikrųjų ir kas buvo kaltas dėl jos likimo. Ji žinojo sovietinę versiją ir ją tikėjo, nes nebuvo kam papasakoti tikrosios. Nesidomėjo ji ir savo tėvo – 1941 m. sukilimo dalyvio istorija. Jo palaidojimo vietą Kaune, kur įrengtas memoria-las žuvusiems 1941 m. sukilime, pirmą kartą ap-lankė bene 2004 m., kartu su visa gimine. Tik tada savo senelio, kuris buvo matininkas, istoriją su-žinojo ir jos sūnūs. Vieną iš jų istorinis senelis su-domino, jis surinko medžiagą iš archyvų ir dar motinai išrūpino našlaitės pensiją (Lietuvoje yra įstatymas, kuris kovotojų už Lietuvos laisvę našlaičiams, žūties metu buvusiems nepilname-čiams, skiria vienkartinę 20 tūkst. litų, dabar – be-veik 6 tūkst. eurų išmoka). Finansinė parama tiek sušvelnino puseserės požiūrį į Nepriklausomą Lietuvą. „Tiek ir turėjau pagalbos iš savo tėvų”, – sako ji.

1941 m. birželio 14–18 d. iš Lietuvos buvo deportuota apie 17 500 žmonių (nustatyti 16 246 tremtinių likimai), tarp jų – 4663 suimtieji ir 12 832 tremtiniai. 1941 m. birželio mėn. buvo suimti, atskirti nuo šeimos ir išvežti į kalėjimus ir lagerius buvęs Lietuvos Respublikos Prezidentas Aleksandras Stulginskis, buvęs Seimo pirmininkas ir švietimo ministras Konstantinas Šakenis, ministrai: vidaus reikalų – Petras Aravičius, Antanas Endziulaitis, Zigmas Starkus, krašto apsaugos – pulkininkas leitenantas Juozas Papečkys, teisingumo – Stasys Šilingas, Aleksandras Žilinskas, užsienio reikalų – Voldemaras Černeckis, švietimo – Kazimieras Jokantas, Juozas Tonkūnas, finansų – Jonas Sutkus, susisiekimo – Jonas Masiūnas, Jokūbas Stanišauskas, Benediktas Tomaševičius. Buvo suimti ir į lagerius išsiųsti keli šimtai buvusių Lietuvos kariuomenės karininkų, tarp jų divizijos generolas Zenonas Gerulaitis, brigados generolai Jonas Juodišius, Kazys Sprangauskas, Stasys Žilius. Į lagerius buvo išsiųsti įvairių politinių partijų ir visuomeninių organizacijų nariai, žurnalistai ir spaudos darbuotojai, mokytojai, mokslininkai, daug kitų įvairių profesijų žmonių. Tarp suimtųjų buvo įvairių politinių pažiūrų, įvairiems socialiniams sluoks-niams priklausančių žmonių, įvairių tautybių asmenų. Didžioji dalis 1941 m. birželio mėn. į kalėjimus ir lagerius išsiųstų Lietuvos gyventojų pateko į lagerius Krasnojarsko krašte, iš jų į Norillagą buvo išsiųsti karininkai, į Rešotų lagerį (Kraslagą) – valstybės tarnautojai, mokytojai, policijos ir kiti pareigūnai, politinių partijų ir visuomenės organizacijų veikėjai, verslininkai, dvarininkai, turtingi asmenys. Kiti suimtieji buvo įkalinti Archangelsko, Čkalovo, Gorkio, Vologdos sričių, Kazachijos ir Komijos lageriuose. Įkalinti žmonės buvo sparčiai naikinami, mirdavo nuo kankinimų, sunkių gyvenimo sąly-gų. Daug kalinių mirė neištvėrę kalėjimuose ir vienerių metų. Pagal vienus duomenis, 33,59 proc. 1941-ųjų tremtinių grįžo į Lietuvą, 26,5 proc. žuvo tremties ir kalinimo vietose, beveik 40 proc. tremtinių likimas nežinomas, bet manoma, kad didesnė dalis jų žuvo arba mirė.

O kultūringoji Europa vis dar nenori patikėti ir pripažinti, kad okupacinė sovietų valdžia vyk-dė Lietuvos (ir kitų Baltijos valstybių) gyvento-jų genocidą.

„Draugo” prenumeratoriai gali skaityti „Draugą”

internete be jokio papildomo mokesčio. Pageidaujantys turėtų

parašyti apie tai administracijai:

administracija@draugas.org ir gauti „log in” bei slaptažodį.

SKAITYKITE „DRAUGĄ” GREIČIAU!

TELKINIAI

Motinos dienos šventė Šv. Kazimiero lituanistinėje mokykloje

„Žibuoklėm pražydę, šilelio, šilelio šlaitai / Tau, mano mamyte, pirmieji, pirmieji žiedai“ – jau seniai klasika tapę žodžiai ne vienam suvirpina širdį ir nukelia į nerūpestingą vaikystę. Pirmosios pavasarinės gėlės ir saulutės spinduliai skirti brangiausiajam žmogui – Mamai.

Šiais metais Los Angeles Šv. Kazimiero lituanistinės mokyklos auklėtiniai paruošė programėlę, kurios

metu pasveikino ne tik mamytes, bet ir tėvelius.

Šventę atidarė 1-os klasės mokinys, pianino virtuozas Devin Goins. Devintokai pristatė savo kūrybinį perliuką – smagų muzikinį video „Viva la mama!“, skirtą visur suspėjančioms supermamoms. Ypatingai didelio dėmesio sulaukė mokytojų Gailės Hayden ir Taros Barauskas parengta viktorina „Protų mūšis“. Mokiniai buvo paruošę klausimus tokiomis temomis kaip

Lietuvos istorija, maistas, popkultūra ir pan. Viktorinoje varžėsi dvi komandos – mamųčių ir tėvelių. Žiūrovai neliko abejingi: kiekvienas atsakymas buvo įvertintas salę drebinančiais džiaugsmingais plojimais arba nusi-vylimo atodūsiais. Šį kartą sėkmė lydėjo originalumo nestokojančią mamųčių komandą – Valio! Valio!

Tradicija tapusį Motinos dienos minėjimą užbaigė bendras Los Angeles Šv. Kazimiero lituanistinės mo-

kyklos mokinių choras. Lino Venckaus vadovaujamas Tėvelių komitetas pasirūpino vaisėmis ir gėlėmis mamoms. Vaikai nestokojo šiltų apkabinimų ir šypsenų, tą dieną skirtų tik savo mylimoms mamytėms, močiu-tėms ir globėjoms.

Nieko nėra nuostabesnio pasaulyje už motinos meilę vaikui. Mielos pasaulio mamos, žydekite žiedais ir auginkite žiedus!

Šventės akimirka

Marytės Newsom nuotraukos

Mamytės sveikina antros klasės mokinukai Deivis Danovitch (k.) ir Dominykas Kajota.

Jaunasis talentas – Aistė Baliunytė.

„YouTube“ nuotr.

Tarp tarptautinio arfos konkurso JAV dalyvių – ir lietuvė arfininkė

Birželio 8 dieną Indianos universitete, Bloomingtone, prasidėjusiame tarp-tautiniame JAV arfininkų konkurse savo jėgas išbando ir Lietuvai atstovau-janti Aistė Baliunytė. Nacionalinės Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklos auklėtinė, Aistė arfos meną šiuo metu studijuoja Nacionalinės Aukštosios Paryžiaus muzikos konservatorijoje (Conservatoire National Supérieur de Musique de Paris). Daugelio tarptautinių konkursų laureatė, už muzikinius pasiekimus ir Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje apdovano-ta Lietuvos Respublikos prezidentės Dalios Grybauskaitės padėka, lietuvė yra viena iš daugiau nei 40 šiųmetinio prestižinio Amerikos tarptautinio arfininkų konkurso dalyvių. Konkurso laimėtojas paaiškės birželio 18 dieną.

„Draugo“ info

Menininkės duoklė karų aukoms

Atkelta iš 1 psl.

„Šios nuotraukos man į rankas pateko griuvus Sovietų Sąjungai, jos yra iš Vil-niuje buvusio KGB bylų. Tai – sovietų okupaciją lydėjusių įvykių dokumentai, Lie-tuvos žmonių genocido, vykdyto po 1944 m., įrodymai. Jauni rezistentai buvo žu-domi sovietų kareivių ir fotografuojami kaip barbariško karo trofėjai. Aš – to lai-ko kūdikis, išaugintas praeities nuotakų ir našlių. Šiandien noriu pagerbti dabarties karų aukas, milijonus tų, kuriuos gaubia gedulo šydas“, – sakė menininkė.

Tai – jau antroji I. Kozel instaliacija Šv. Arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčioje Kaune. Pirmąją ji surengė 1995-aisiais, pakviesta kunigo Ričardo Mikutavičiaus. Šį kartą paroda surengta pačios menininkės iniciatyva.

Panevėžyje gimusi I. Skardžiūtė-Kozel gyvena ir kuria New Yorke. Jos sritis – tekstilė, kostiumo dizainas, architektūrinės instaliacijos. Nuo 1977 m. menininkė dalyvauja parodose, tarp jų – „Kimono inspiracijos“ (Tekstilės muziejus, Washing-tonas, 1996), „Kimono variacijos“ (Dailės ir dizaino muziejus, New Yorkas, 2005).

1994-aisiais Vilniaus galerijoje „Langas“ buvo surengta jos personalinė paroda „Šilkas erdvėje“. I. Kozel yra rengusi daug architektūrinių instaliacijų, tarp kurių – „Amelijos skrydis“ Rockefeller Center (kartu su Patricia Burgess, 2005).

ELTA

Bernardo Hantzelio / Delfi nuotr.

Renata Plungėje

Asmeninio albumo nuotraukos

Bostono maratone 2015 m.

Atkakli žemaitė pasiryžusi įveikti Bostono maratoną

AUDRA ŠERPITYTĖ-WORCESTER

Artėjant vasaros olimpiadai jos dalyviai sulaukia vis daugiau visuomenės dėmesio, tačiau ditirambai negiedami eiliniams sporto entuziastams, kurių aistra pasirinktai šakai, ištvermė ir ryžtas yra verti susižavėjimo ir pagarbos. Nesiekdami išgarsėti ir neturėdami jokių materialių paskatų, tokie savamoksliai sportininkai kartais net laikomi savotiškais keistuoliais.

Viena tokių sporto entuziasčių – iš Plungės rajono kilusi maratonų bėgikė Renata Skersytė. Į mūsų susitikimą paplūdimio kavinės terasoje ji atvyko ...ristele. Pasisveikinusį lyg pasiteisindama gražia žemaitiška tarme paaiškino: „Atbiegau, nes paskiau gera nuataika paleikt vesa deina ką pabegiuoju“. Iš tiesų viso mūsų pokalbio metu iš pašnekovės trykšte tryško puiki nuotaika ir optimizmas.

Trisdešimt penkerių Renata užaugo didelėje šeimoje Plungės rajone. Nuo pat vaikystės jai ir keturioms jos seserims teko užsiimti fiziniu darbu tėvų ūkyje, ji dalyvavo ir tarpmokyklinėse bėgimo varžybose. Atvykusiai į JAV mokslas universitete, darbas, pasiruošimas profesinės kvalifikacijos kėlimo egzaminams Renatai trukdė aktyviai sportuoti, bet gyvenimui nusistovėjus fizinės kultūros entuziastė nusprendė vėl išbandyti savo jėgas.

Daug negalvodama prieš kelis metus Californijoje užsiregistravo vietiniam 5 kilometrų bėgimui, jį nesunkiai įveikė ir labai maloniai nustebo sužinojusi, jog savo amžiaus grupėje laimėjo antrąją vietą! „Tada supratau, kad tai bus mano naujasis hobbis“, – sako pašnekovė. Kaip ir į daugelį dalykų gyvenime, į bėgimą Renata žiūri labai atsakingai – yra sudariusi išsamų pasiruošimo planą bei jo skrupulingai laikosi. Keletą mėnesių prieš svarbesnius maratonus bėgikė keliai pusę penkių ryto, kad prieš prasidedant darbo dienai galėtų įveikti 30 kilometrų.

Sportininkė yra sudariusi lenteles, kuriose registruoja ne tik savo pasiekimus, bet ir kada bei kokius bėgimo batelius laikas pakeisti kitais. „Maratonų bėgimas yra nepigus užsiėmimas“, – prisipa-

Įveiktų maratonų medaliai.

žįsta moteris. Kelionėms į varžybas, registracijos mokesčiams, sportinei avalynei Renata per metus išleidžia apie dešimt tūkstančių dolerių.

„Žinau, kad daugelis maratonų bėgikus laiko keistuoliais, – šypsosi pašnekovė ir priduria, – aš suprantu tokį žmonių požiūrį, bet jiems nėra žinomas tas nepaprastas jausmas, kai, rodos, beveik peržengi savo fizinių galimybių ribas, kai daugelio mėnesių darbas yra vainikuojamas asmeninio rezultato pagerinimo ar net varžybų pergalės“. Sporto entuziastė tai labai padeda ir darbe – ji eina atsakingas pareigas programinę įrangą kuriančioje bendrovėje. Rytinis bėgimas suteikia energijos visai darbo dienai bei padeda susikaupti.

Renata, kaip ir daugelis šia sporto šaka užsiimančių žmonių, svajoja dalyvauti Bostono maratone. Tai yra seniausias be pertraukos organizuojamas maratonas pasaulyje. Tik prityrę ir jau gana aukštų sportinių rezultatų pasiekę bėgikai registruojami šioms varžyboms. Praėjusiais metais po kelių intensyvaus pasiruošimo mėnesių Renata net pagerino reikalaujamą 3 valandų 40 minučių bėgimo

Big Cottonwood maratonas Utah valstijoje 2014 m.

rezultatą, tačiau sėkmingai įveikti 42 kilometrų trasos nepavyko dėl netikėtai patirtos traumos. Šlubuodama vis dėlto pasiekė finišo liniją ir tvirtai pasiryžo ją įveikti kitais metais.

Bostono maratonas be savo gero vardo traukia sportininkus ir tuo, kad jo metu miesto gatvėmis bėga tūkstančiai dalyvių, po kiekvieno posūkio atsiveriant vis kitokiems vaizdams, o daugybė susirinkusių sporto aistruolių palaiko bėgikų dvasią. „Pirmuosius 30 maratono kilometrų bėgama pasikliaujant fiziniu pasiruošimu, o likusius – širdimi ir protu. Gelia visą kūną ir kartais atrodo, kad visos organizmo galimybės jau išsemtos“, – pasakoja pašnekovė.

Bėgimo entuziastė mėgsta keliauti, yra aplankiusi daugiau nei 20 šalių, ir keliones dažnai planuoja remdamasi lankomose šalyse organizuojamais maratonų tvarkaraščiais. „Lankydamasi Indonezijoje kiekvieną rytą bėgiodavau. Malonūs vietiniai gyventojai pamatę mane paklausdavo, ar kur skubu, bei pasiūlydavo pavėžėti, manydami, kad kažkur vėluoju“, – juokiasi prisiminusi savo keliones Renata. Kartą, nespėjusią užsiregistruoti į varžybas, bet vis tiek netoli trasos bėgančią sportininkę vijosi vietinis savanoris policininkas, manydamas, kad Renata netyčia nuklydo nuo bėgimo kurso.

Sportininkės vyras, amerikietis rašytojas Bryce Ternet, iš pradžių nebuvo labai patenkintas tokiu daug laiko reikalaujančiu žmonos pomėgiu, tačiau, matydamas nepaprastą jos užsidegimą, netrukus tapo pagrindiniu jos sirgaliumi. Renata ir Bryce kartu vyksta į varžybas, kuriose sportininkės vyras jos kantriai laukia prie finišo linijos, kad galėtų pirmasis pasveikinti savo išrinktąją.

Renatos, kaip ir daugybės kitų tvirtos valios sporto entuziastų, varomoji jėga – plėsti savo organizmo galimybes, vystyti fizinę jėgą, greitį ir ištvermę. Šiuo metu sportininkė pagrindinį dėmesį skiria pasiruošimui 2017-ųjų Bostono maratoniui. Jau pasiekusi kvalifikacinį rezultatą, Renata įsitikinusi, kad šį kartą pavyks sėkmingai įveikti tarptautinio pripažinimo sulaukusio maratono trasą.

Lietuvoje su seserimis (iš k.): Loreta, Dovilė, Renata, Gintarė, Sigita.

Tapyba ant šilko moko perprasti „tobulybės“ sampratą.

Asmeninio albumo nuotraukos

Žaidimas spalvomis įnoringojo šilko sintezėje

GIEDRĖ VENCIVUS

Rašymas apie menininkus, žmones, prijauciančius menui, arba tiesiog jo mylėtojus rašančiajam suteikia tam tikro dvasinio pakylėjimo, kurio jis labai ilgai nepraranda, nes būtent tie žmonės savo nestandartišku mąstymu arba nekasdienišku matymu pažadina vyksmą ir judėjimą visame kame aplinkui, leisdami bent akimirkai sustoti ir į kasdienybę pažvelgti per rožinę stiklo šukę. Toks jausmas užvaldė ir ilgai nepaleido apsilankius Ingos Wilke tapybos ant šilko parodoje „Žaidžiu spalva“, gegužės 21-sios vakarą atidarytoje „Sielos“ galerijoje.

Tai ne pirmoji personalinė dailininkės paroda, nes produktyviai dirbdama menininkė kasmet nustebina savo gerbėjus kūrybiniais projektais. Inga Wilke lietuvių bendruomenei pažįstama kaip kūrėja, jos instruktorė, lituanistinių mokyklų mokytoja, aktyvi Psichologinės ir dvasinės pagalbos draugijos narė, drabužių modeliutoja, tapytoja, o artimesniam ratui – nuostabi pašnekovė, knygų mylėtoja, dviejų sūnų mama, puiki žmona, šiltos energijos ir atviros sielos žmogus, gal todėl į parodos atidarymą suplaukė draugai ir pažįstami nenustebo kartu išvydę ir Ingos bičiulius kūrėjus, mielai sutikusius tą vakarą pasidalinti savo kūryba. Smuiku duetu grojo Rasa Stanevičienė su dukra Greta, savo poeziją skaitė Kristina Jurkutė ir Linas Umbrasas, gyvenimą pantomima pavertė Skirmantė Uleckaitė, muzikinėmis parodijomis stebino Martynas Matutis.

Trapu, subtilu, spalvota – tokia iš pirmo žvilgsnio Ingos Wilke tapyba ant šilko. „Kai užsiimame tuo, ką ypač mėgstame, gyvenimas tampa žaidimu. Tapyba ant šilko man – būdas išreikšti tai, kas šiai dienai svarbu ar įdomu. Šilkas moko. Moko suvokti ir priimti savąsias ribas. Moko perprasti „tobulybės“ sampratą. Šilkas – įnoringas. Jis spalvą priima taip, kaip jam patinka, nepaisydamas menininko vizijų, leisdamas suvokti, jog „tobulybė“ tėra tik iliuzija, o tikras grožis slypi būtent netobuloje detalėje“, – sako Inga ir nejučia leidžia pasinerti į reliatyviai neidealaus pasaulio užkulius, nors pokalbis ne tik apie šilką, jis apie nepasitikėjusią savimi paauglę ir apie stiprią, talentingą moterį, pažabojusią įnoringą šilką.

Inga Wilke: „Kai užsiimame tuo, ką ypač mėgstame, gyvenimas tampa žaidimu.“

– Inga, gimėte Vilniuje, Vilniaus universitete įgijote klinikinės psichologės specialybę, nors turėjote tapti diplomuota menininke, kaip tai įvyko?

– Klausimas turėtų skambėti – kaip menininkė tapo klinicine psichologe (juokiasi), nes mama visada sakydavo, jog gimiau su pieštuku. Ir tikrai, kiek save prisimenu, piešiau ant bet kokio nutveto popiergalio. Lėlių niekada netrūko, bet mieliau piešiau. Menas mane lydėjo nuo ankstyvos vai-

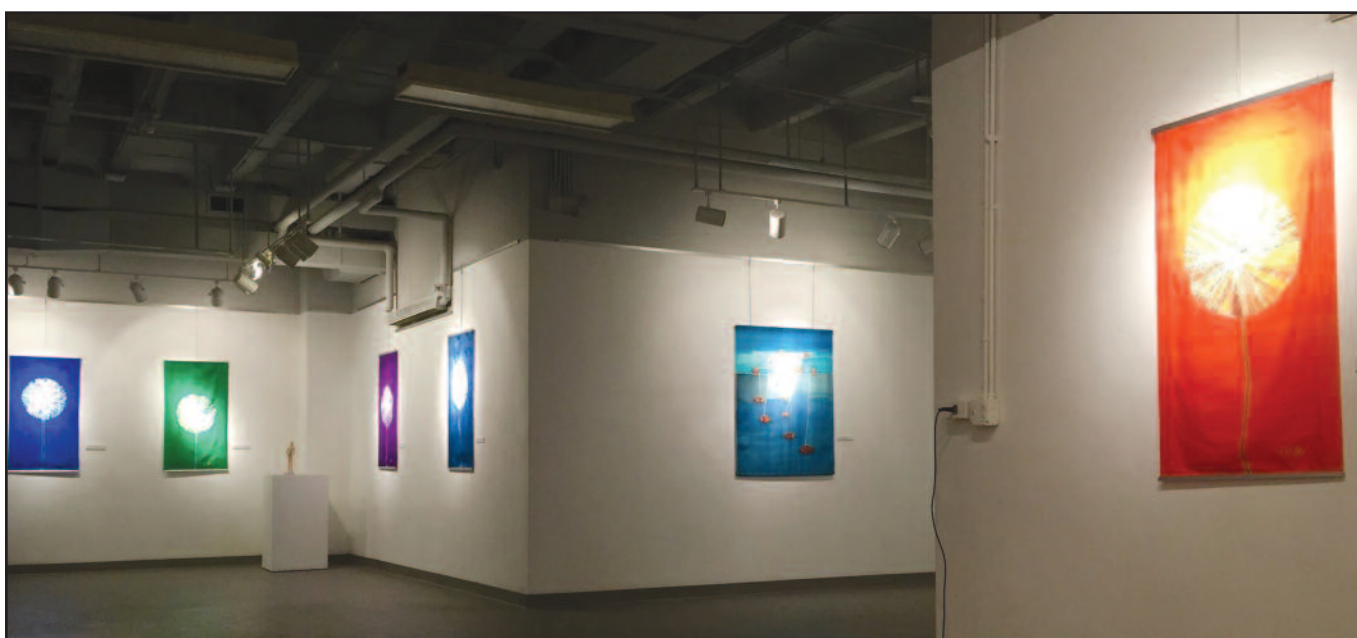
kystės, – ir ne tik paišyba, bet ir muzika, teatras. Gyvenau Vilniuje, buvau vienturtė, tad tėveliai visokeriopai mane lavino. Iki šiol su dėkingumu prisimenu dažnus apsilankymus Operos ir baleto, Dramos bei Jaunimo teatruose, dažniausiai su mama. Su tėčiu – dienos iškylos į Kauną, kurias, pradėję apsilankymu Sobore bei Žilinsko galerijoje, tęsdavome M. K. Čiurlionio muziejuje, o apžiūrėję ekspoziciją dar išsėdėdavome daugiau kaip valandą

klausydamiesi abiejų simfonijų „Jūra“ ir „Miškas“. Praėjusią vasarą pagaliau pavyko išpildyti seną svajonę ir apsilankyti šiame muziejuje. Valandos neturėjau, bet apie 20 minučių sėdėjau klausydamasi „Jūros“, paskendusi prisiminimuose apie tėvą, iškeliavusį iš šio pasaulio prieš penkiolika metų. Tada pratrūkau... tokiomis geromis ašaromis.

– Tos akimirkos, praleistos su tėvu, tikrai įsimintinos?

– Taip, tokių kelionių metu niekada nepraleisdavome ir T. Ivanausko zoologijos muziejaus. Tėvukas buvo gamtininkas, ir mane išaugino gamtos vaiku. Velnių muziejus tapdavo kulminacija, nes be galo smagiai jį pėdėdavome, kas kartą kažką naujo atradami, o pabaigai – mažytis, nepakartojamas ir gan užslėptas Tautinės muzikos instrumentų muziejus senamiestyje. Paskutinė stotelė Nemuno krantinėje – Perkūno namai ir Vytauto bažnyčia, viena iš dviejų bažnyčių Lietuvoje, kurioje jausdavosi kažkaip ypatingai. Ir galiausiai visam turui baigiantis su menu nesusijusi, bet labai nostalgiska detalė, – visuomet užsukdavome į „Tulpės“ kavinę Laisvės alėjoje orinių pyragaičių, skaniausio deserto pasaulyje.

– Ar pakanka būti sieloje menininke, ar vis dėlto reikia tobulingis ir praktikuotis?

„Sielos“ galerijoje Lemonte vyko Ingos Wilke tapybos ant šilko paroda „Žaidžiu spalva“.

– Menas man visuomet siejosi su laisvalaikiu ir pramoga. Baigiau septynmetę B. Dvariono muzikos mokyklą, ką tuo metu (ir dar ilgokai pabaigus) apibūdindavau kaip „pavogtą vaikystę“, bet dabar jaučiu didelį dėkingumą mamai, atidavusiai daug jėgų tam, kad ši pradėtų „projektą“ užbaigčiau. Piešimas ir dailė niekada neturėjo „prievartos“ prieskonio, todėl po visų ieškojimų buvau nutarusi stoti į Dailės akademiją. Beveik metus (taip pat ačiū mamai) mokiausi piešimo pas Arūnę Tornau ir įgavau vertinings patirties.

– Tad kaip atsitiko, kad atsidūrėte Filosofijos fakulteto pirmakursių sąrašė?

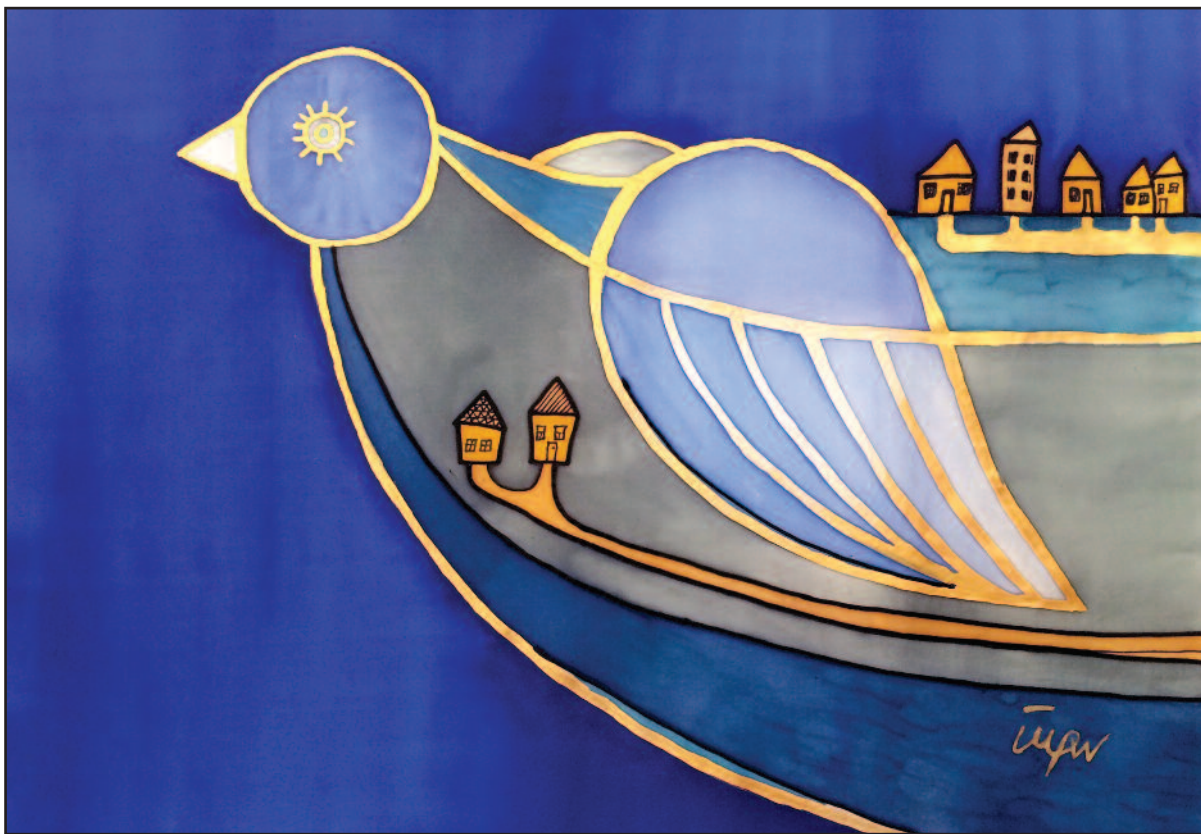
– Galvočiau, jog buvo du faktoriai. Pirmas – nepakankamas pasitikėjimas savimi ir įsitikinimas, jog į Dailės akademiją įstoja tik menininkų atžalos. Antras – klasės draugė Virginija, su kuria užteko pasėdėti dieną viename suole ir išgirsti tvirtą: „Aš studijuosiu psichologiją“, į ką rečiau žaibišką atsakymą: „Aš taip pat“, nustebinusį ne vien mano tėvus, bet ir mane pačią. Iš tiesų nežinojau su kuo ta psichologija „valgo“, ir tai buvo vienas iš svariausių argumentų ją pasirinkti. Visa, ko mokėmės mokykloje, buvo labai įgrišę. Psichologija buvo nauja, neištirta žemė, tikrai nerami, su daugybe aukštų įkalnių, žemų slėnių, audrų bei drebjimų. Žemė, kur buvo svarbi mano nuomonė. Žemė, mane iš esmės pakreipusi ta linkme, kuria dabar keliauju. Žemė, į kurią pagyvenus JAV supratau, kad turiu ir rimtai noriu sugrįžti.

– Kodėl šilkas, o ne drobė?

– Liną ar drobę be galo mėgstu (šypsosi). Pradėti tapyti aliejumi svajoju labai seniai. Kažkodėl turėjau susidariusi nuomonę, kad tai – ypač sudėtinga, ir ilgai jaučiau „prisilietimo baime“. Atvykusi į JAV nutariau pamėginti. Pavyko pakliūti į gilaus, įkvėpiančio žmogaus Anne Fiennes rankas. Aliejus tapo meile nuo pirmo potėpio, visai taip, kaip ir tapyba ant šilko prieš daugiau nei dvidešimt metų. Šios abi technikos labai skirtingos, ir turiu prisipažinti, kad labiausiai atsipalaiduojau tapydama būtent aliejumi. Retai naudoju teptuką, tapau paprasčiausia mentele. Dažnai išsiterliuju iki ausų. Viską aplink pamirštu. Prarandu bet kokį laiko pojūtį. Tapyba ant šilko – kitokia. Man tai – savotiška gyvenimo mokykla. Čia negali palaukti, kol paviršius išdžius, ir tepti ant viršaus, keisti bei koreguoti. Prisilietei teptukui, ir viskas. Turi su tuo gyventi (juokiasi).

– Skirtingos technikos reikalauja ir skirtingų darbo sąlygų?

– Kol kas neturiu dirbtuvių ar studijos, kur galėčiau viską palikti, uždaryti duris ir kitą dieną grįžusi viską rasti toje pačioje vietoje. Praktiškumas – turbūt esminė priežastis, kodėl pastaruju metu tapau daugiausia ant šilko. Mano darbai gimsta mūsų valgomajame. Vaikai jau nuo mažų dienų įpratę kartkartėmis valgyti prie laisvo stalo kampo, nes jo didžioji dalis nukrauta mamos dažais, teptukais, paletėmis. Šilko tapybai skirti dažai beveik bekvapiai, o darbai – telpa delne. Tapant aliejumi yra kiek sudėtingiau – esu priversta atverti visus langus arba dirbti garaže, o neretai ir lauke. Be to, mėgstu dide-

lio formato drobes, o darbų tiesiog neturiu kur laikyti. Laimei, tuos, kuriuos nutapiu, pardaviau arba padovanojau (šypsosi).

– Kokių impulsų vedama suradote šilką?

– Norėjau sakyti, kad vedama atsitiktinumo, bet pati sau prieštaračiau, nes jau mažiausiai penkerius metus vis kartoju, kad atsitiktinumo nebūna. Daugiau nei prieš dvidešimt metų teko pagyventi Berlyne ir lankytis draugės Eglės Au-Pair šeimoje, kur pirmą kartą ši „stebuklą“ ir pamačiau. Šilko tapyba – brangus malonumas. Priemonės, ypač rėmas, ant kurio tempiamas šilkas, man buvo neįkandamas. Bet po lygiai dvejų su puse metų gavusi stipendiją metinėms studijoms grįžau į Vokietiją, kur sutikau keletą be galo dosnių universiteto docentų, iš kurių viena – Andrea Frank – gimimo dienos proga padovanojo viską, ko reikia šilko tapybai. Tikrai ilgai užtruko, kol savo 9 kvadratinį metrų studentiškame pusrūšio kambarėlyje susisukau rėmą, išsitempiau šilką, pasiruošiau priemones. Tą pirmą kartą teptuku priliečiau šilką jau visai vėl vakarą ir nesustojau iki pat ryto. Dar pamenu, tą rytą net į paskaitą nenuėjau (kvatoja).

– Sako, jog medžiagos, su kuriomis dirba menininkas, savotiškai atspindi jo charakterį. Kokia yra Inga?

– Taip ir yra, tik analizuoti mano charakterio atspindį būtų gan kebloka. Aš tikrai mėgstu liną ir drobę, šilką bei vilną, nes juos visus tarpusavyje riša natūralumas. Natūralumą mėgstu ne tik audiniuose, bet taip pat žmonėse bei santykiuose. Kita vertus, šios medžiagos ir su jomis susijusios technikos tokios skirtingos! Štai tokia ir ta Inga: mėgstanti minti labai skirtingus takus ir turėti daug batų (juokiasi). Nuo pat vaikystės baisiausias dalykas buvo monotoniya. Dėl to daugiau ar mažiau „džiūvau“ vidurinėje mokykloje. Universitete – viskas keitėsi, monotonijs su kiekvienais metais mažėjo. O dabar, kai kažkas pavadina „barbe devyndarbe“, suprantu, kad tai apie mane.

– Esate ieškotoja, ar nuolatos norite išmokyti kažką nauja, ar tas kažkas naujas ateina pats pas Jus?

– Tikslus apibūdinimas – ieškotoja, nors būta visko. Daug metų save stūmiau, iš savęs reikalavau, pati savęs nepažinojau bei menkai vertinau. Turėjau supratimą, kad visa, kas vertinga, ateina tik per sunkų darbą. Didelis posūkis mano gyvenime įvyko prieš trejus metus, kai du mėnesius praleidau Indijoje, keliaudama bei dalyvaudama jos mokytojų kvalifikacijos kursuose. Štai ten nuvykusi ir grįžau „namo“. Prisiminiau, kaip viskas lengvai ir tikslingai mane pasiekdavo vaikystėje. Buvau be proto laimingas, laisvas, mažai ko bijantis vaikas. O kada tapau gan nelaiminga, giliai sukaustyta paaugle bei savimi nepasitikinčia, „kietumo“ kaukė dėvinčia jauna moterimi, atsekti nėra taip lengva. Šiai dienai suvokiu, kad tas virsmas buvo būtinybė. Mano kelias. Tikroji mokykla. Šiandien esu be galo laiminga moteris. Žinanti savo vertę. Jeigu kas nors man būtų parodęs dabartinę Ingą prieš penkerius ar šešerius metus, būčiau tai priskyrusi fantastiniam filmui. Šiandien nespėju dėkoti už visa, ką gaunu. Už žmones, kurie atei-

na į mano gyvenimą, šeimos darną ir begalinį palai-kymą. Už tai, kiek daug ir teisingai darė mano tėvai ir seneliai. Už tai, kad dirbu su vaikais ir turiu privilegiją mokyti bei tiek daug galimybių prisidėti prie to, kad pasaulis taptų laiminga vieta ne tik man, bet ir mano aplinkai.

– Kas skatina kurti?

– Gamta – mano guru (šypsosi) ir muzika. Kiekvieną kartą, apsilankiusi operoje ar klasikiniame koncerte, grįžtu namo su keletu naujų eskizų galvoje. Paskutiniai darbai beveik visi nutapyti lydimi A. Vivaldi „Keturių metų laikų“ bei F. Chopin.

Pačios stipriausios idėjos ateina rytinės asmeninės jogos praktikos metu. Žinau, kad tereikia „užsakyti“, ir man bus atsiųsta. Kartais net gąsdina, koku greičiu ir koku mastu (juokiasi). Pagal posakį: būk atsargi su savo geismais!

– Kokiomis technikomis dar dirbate?

– Dar dirbu su vilna, – nebenaudojamus aukštos kokybės grynos vilnos gaminius paverčiu „virtos“ vilnos veltiniu. Iš šios medžiagos kuriu žieminius rūbus bei aksesuarus, esu pristaciūsi porą kolekcijų. Recirkuliacija, kaip viena esminių ekologinės revoliucijos idėjų, man svarbi ir priimtina. Norisi prisidėti prie žmonių sąmoningumo skatinimo šia linkme. Kam rinktis „naują“ neetiškai ir neekologiškai svetimoje šalyje pagamintą produktą, kai galime panaudoti tai, kas jau yra čia?

– Kiek svarbios kūryboje spalvos?

– Esminis aspektas mano kūryboje yra idėja – mintis, kurią kūrybiškai išreiškiu. Spalvos man visuomet buvo svarbios, tačiau ankstyvesniuose darbuose jas rinkdavau spontaniškai, vėliau – intuityviai, na, o šį kartą, kaip jau išduoda mano parodos pavadinimas „Žaidžiu spalva“, spalvų derinius rinkausi sąmoningai. Didžioji dalis darbų pasižymi monochromatinio kolorito, iš dalies naudoju komplementinių spalvų derinius.

– Menininkai – pretenzingos asmenybės, ar sunku šeimos nariams su Jumis?

– Galvočiau, kad su manimi gyventi nėra lengva! Bet užtat nenuobodu (kvatoja). Ar aš labai pretenzinga? Nežinau? Man su kiekviena diena reikia vis mažiau, taigi mažiau ir pretenzijų. Savo kūrybą matau kaip kolektyvinės sąmonės išraišką. Aš – tik instrumentas tam tikrai minčiai perteikti, todėl ir neturiu didelių pretenzijų; kūryboje jaučiu postūmį ja dalintis, nes didžiausias džiaugsmas man – pats kūrybinis procesas.

– Jeigu būtų galima šią akimirką kažką pakeisti pasaulyje, ką keistumėte?

– Visiems parūpinčiau „tiesos ir realybės“ akinius. Ypač moterims! Kad kiekviena pamatytų, kokia ji unikali, verta ir svarbi. Kad suvoktų, kaip svarbu save vertinti, mylėti ir sau padėkoti. Ne už kelių metų, mėnesių ar dienų, kai save „pakeis“, bet šią dieną. Būtent tokia, kokia yra šią akimirką, čia ir dabar. Tik mylint save galima duoti meilės aplinkai, nes duodame tik tai, ką turime.

Lageryje 1941 m. rugsėjo 10 d.

Sudiev, Tėvyne

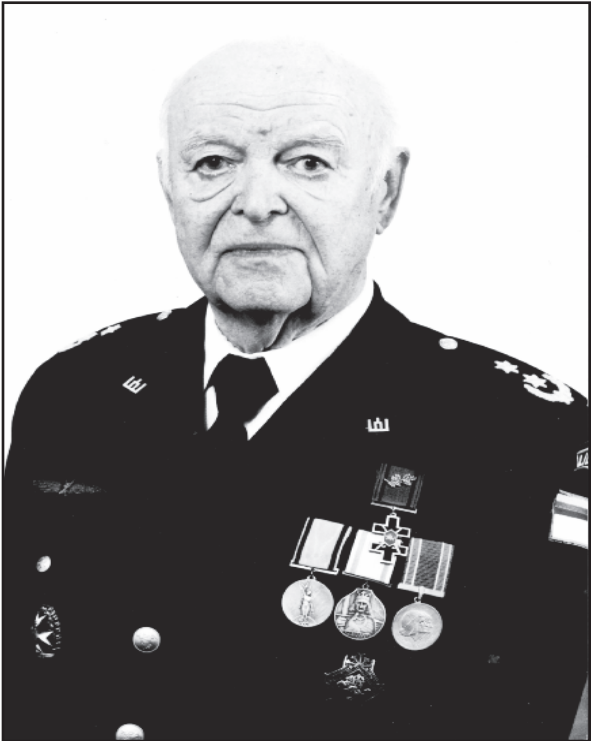
Šiandieną – Gedulo ir vilties diena. Siūlome jums ištrauką iš šiuo metu spaudai ruošiamos dimisijos pulkininko leitenanto **Antano Navaičio** atsiminimų knygos. Specialiai „Draugui“ ją atsiuntė A. Navaičio sūnus, agentūros „Factum“ vadovas Vytautas Navaitis.

Suėmimas

1941 m. gegužės 30 d. dalį mūsų tautinės eskadrilės lakūnų komandiravo į Varėnos poligoną tobulintis koreguoti artilerijos ugnį. Birželio 14 d., apie 1 val. nakties, mus staiga pakėlė. Per pusvalandį turėjome susiruošti ir dviem vežimais buvome vežami į Varėnos geležinkelio stotį. Tik išvažiavusius iš poligono, mus sustabdė ginkluoti rusų kareiviai, susodino pasitaikiusioje duobėje ant žemės ir apstatė ginkluotais sargybiniais. Tada susidariusios padėties mes neįvertinome ir net juokavome. Tik vienas kpt. Vaclovas Žukas pasakė: „Vyrai, čia ne juokai. Tai gali baigtis baisia tragedija”.

Po kokių trijų valandų atvykęs rusų karininkas mūsų atsiprašė, girdi, vyksta tankų divizijos manevrai, ir kareiviai nespupratę įsakymo nepraleisti iš poligono kariškių. Palinkėjo laimingo kelio į Ukmergę. Pasirodo, tuo metu tankų divizija (o gal ir daugiau) buvo apsupusi Varėnos poligoną. Sparčiai buvo ruošiamasi galutinei Lietuvos kariuomenės likvidacijai – vadų areštams.

Iš Varėnos stoties išvykome tik po pietų, todėl Jonavoje atsiradome apie 23 val. Prie durų stovėjusi ginkluota NKVD sargyba pavalgyti į stoties bufetą neįleido. Sužinojome, kad ten buvo įsikūręs žmonių trėmimo štabas, o geležinkeliečiai pranešė, kad ant atsarginių bėgių stovi prekinis ešelonas, į kurį gabenamos ištisos šeimos. Šeštadieniais ir sekmadieniais eskadrilėje užsiėmimų nebūdavo. Penktadienį, baigiantis užsiėmimams, nes areštavus dalį lakūnų, eskadrilėje susidarė įtemta padėtis, eskadrilės vadas mjr. Jurgis Kovas pasakė: „Vyrai! Kurie norite šeštadienį ir sekmadienį galit vykti aplankyti savo artimųjų, nes kitą šeštadienį nežinau ar galėsiu išleisti”. Tuo metu kai atvyko traukinys Kaunas–Kretinga, aš pasakiau draugams: „Praneškite mjr. J. Kovui, kad išvykau į Šiaulius pas žmoną” ir nusipirkęs bilietą, įlipau į vagoną. Kupė buvo du jaunuoliai, važiavę iš Kauno. Jie man pasakė: „Kaune sklinda kalbos, kad rusų valdžia, tvarkanti Lietuvos reikalus, Justui Paleckiui pakišusi pasirašyti įsakymą, kuriuo numatoma iš Lietuvos išvežti pusę milijono gyventojų. Paleckis pasirašyti nesutikęs ir nualpęs. Įsakymą pasirašė Komisarų tarybos pirmininkas Mečys Gedvilas”. Buvo taip ar nebuvo, dabar niekas nepasa-

Antanas Navaitis

Šeimos archyvo nuotr.

kys. Kėdainių, Dotnuvos, Radviliškio, Šiaulių geležinkelio stotys kaip išmirusios, nesijaučia to įprasto judėjimo atvykus traukiniui. Ant atsarginių bėgių prekiniai ešelonai, o apie juos vaikšto ginkluoti sargybiniai.

Šiauliai. Skubu į Miglovaros gatvę. Prie durų mano vizitinės kortelės nėra. Jos vietoje žmonos ranka parašyta ir prisegta uošvės kortelė „O. Knyvinė”. O Viešpatie! Kokie mes tada buvome naivūs, manydami, kad Liaudies komisaro motinos vizitinė kortelė apsaugos nuo komunistinio teroro. Skambinu. Girdžiu už durų šnabždesį. Pagaliau uošvė klausia: „Kas čia?” Atsakau – „Aš”. Išgirstu džiaugsmingą žmonos ir uošvės balsą: „Antanukas”.

Žmona papasakojo, kad Šiauliuose naktį iš penktadienio į šeštadienį, t. y. naktį iš birželio 13-osios į 14-ąją, areštavo daug mokytojų su šeimomis. Jie sugrūsti į prekinius vagonus, bet sargyba neleidžia prie jų prieiti ir ką nors perduoti. Jos seminarijos mokytojų irgi yra areštuotų.

Sekmadienis, birželio 15-toji – laikas grįžti į Ukmergę. Žmona lydi į stotį. Netoli stoties ji sako: „Antanuk, nevažiuok į Ukmergę. Man baisu”. Vienu momentu šmėkštelėjo mintis „pasilikti”. Pasižiūrėjau į ją ir nusprendžiau – jei negrįšiu į eskadrilę, tai bus įvertinta kaip dezertyravimas, o tai jau reikš pražūtį ne tik man, bet ir jai, sūneliui Algiukui ir uošvei. Ne, negaliu pasilikti. Reikia važiuoti, nors ir nežinau, kas laukia Ukmergėje. Pasirodo, kad laukė toks pat likimas, kaip ir pasilikus Šiauliuose, nors gal ir lengvesnis, nes Marytė ir sūnus pasiliko Tėvynėje. Jau man grįžus iš Norilsko, sužinojau, kad naktį iš birželio 15-osios į 16-ąją mūsų bute darė kra-

ta, ieškojo manęs pasislėpusio. Kai žmona pasakė, kad aš išvažiavau į Ukmergę, kratą nutraukė ir išėjo.

Ukmergėje gyvenau Pakalnės gatvėje su ltn. Mečiu Bužėnu. Tą sekmadienį pas jį atvažiavusi žmona pasakė, kad be anksčiau areštuotų: kpt. Kosto Bikniaus, kpt. Viktoro Sakalo, ltn. Stasio Šeštokaičio, ltn. Balio Morkūno, ltn. Medardo Vasiliausko, j. ltn. Jono Valio ir vrš. Balio Dabušio, dar šiandien areštavo ltn. Pertą Urbėtį ir j. ltn. Juozą Martusą. Paklausus „Ar manęs niekas neieškojo?” ir jai atsakius „Niekas”, palinkėjau jiems laimingai pernaktvoti ir pasakiau, kad einu nakvoti pas ltn. Viktorą Kantauską.

Apie 2 val. nakties mus prižadino beldimas į ltn. V. Kantausko buto duris ir langą. Kantauskienė sako: „Viktorai, neatidaryk”. Mudu su V. Kantausku pasitarę nutarėme atidaryti. Į kambarį įsiveržė keturi enkavedistai. Vienas iš jų lietuvis politrukas¹. Man liepė rengtis ir išsivedė. Atšaukė sargybą. Pasirodo, namas buvo apsuptas. Į sunkvežimį, be tų keturių enkavedistų, sulipo dar šeši kareiviai. Mane pasodino ant grindų ir atvežė į Ukmergės kleboniją. Klebonija buvo nacionalizuota. Ten NKVD įsirengė savo įstai-gą su tardymo kameromis. Čia mane išrengė, iškratė, nusegė laikrodį, atėmė užrašų knygutę ir parkerį. Pranešė, kad Gynybos komisaro įsakymu esu paleistas iš Raudonosios armijos, o LTSR vyriausybės nutarimu areštuotas. Čia pat nuplėšė petlicas² ir nuvedė į klebonijos rūšį. Uždarė kartu su j. ltn. Juozu Martusu. Lnt. Petras Urbėtis sėdėjo atskirai, kitoje kameroje.

1941 m. birželio 16-osios ankstyvą rytą mus tris įsodino į sunkvežimį. Įsakė sėstis ant grindų, o kiekvieniame kampe pasodino po sargybinių su šautuvu. Priešais mus prie kabinos atsisėdo du karininkai su pistoletais rankose. Perspėjo: nesidairyti, nekalbėti. Pajudėjome Vilniaus kryptimi. Ką ten nesidairyti, sėdinčiajam ant grindų per sunkvežimio bortus ir taip nieko nesimato. Kelionė, kaip mums tada atrodė, buvo labai varginanti. Kelias duobėtas. Vairuotojas per duobes važiuoja nepristabdydamas. Visą kelią mus taip ir mėtė – tai aukštyn, tai žemyn. Vilniuje uždarė įgulos daboklėje, kuri buvo Jaunimo sode³. Į daboklę dar atvežė gydytoją plk. ltn. Domininką Kizlauską ir artilerijos kpt. Antaną Staronį. Pastarąjį paėmė iš ligoninės, kur gulėjo su sulaužyta ranka. Iš Kauno A. Panemunės džiovininkų ligoninės atvežė mano gimnazijos laikų draugą ltn. Juozą Rakaitį. Čia į daboklę pietus mums atnešė mano laidos ltn. Vlado Kvietinsko kuopos kareiviai. Sužinojęs, kad jų kuopos vadas ltn. V. Kvietinskas, jam parašiau: „Vladai, pranešk žmonai, gyv. Šiauliuose, Miglovaros g. 7, kad mane veža į ‘plačiąją tėvynę’. Grįžus iš Norilsko žmona man papasakojo, kad ji, gavusi Vlado laišką birželio 20-ąją, manęs ieškojo Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje. Po pietų mus šeši karininkus susodino į sunkvežimį ant grindų ir nuvežė į Naujosios Vilnios geležinkelio stotį. Geležinkelio stotyje mus vežė pro tremiamų civilių žmonių ešeloną. Čia tuo metu dėjosi nenupasakojami baisūs dalykai. Mums sėdintiems ant grindų nesimatė, bet girdėjosi beviltiški moterų klyksmai, verksmas, aimanos, vaikų spiegameis ir baisūs, civilizuotam žmogui neįprasti, neaprašomi rusiški keiksmai. Greičiausiai vyko vyrų nuo šeimų atskyrimas, iš žmonių, vaikų glėbio buvo plėšiami vyrai, tėvai. Kariškių ešelonas buvo tolėliau, todėl iš čia nesimatė ir nesigirdėjo to siaubo, tų širdį draskančių aimanų. Čia radome jau į prekinius vagonus sugrūstus 184-osios šaulių divizijos iš Varėnos ir 179-osios šaulių divizijos iš Pabradės poligono atvežtus ir kitur 1940 m. birželio 14 d. areštuotus karininkus. Tarp jų buvo ir mūsų eskadrilės gydytojas ltn. Antanas Janulis. Kaip jis ten pateko, nežinau.

Iš 1946 m. birželio 3 d. laiško žmonai. *Skaitydamas Tavo laišką, kad Tu VI.19–20 d. manęs ieškojai N. Vilnioje. Nesuprantu kaip Tu taip greit sužinojai, kad aš išsileidau į tolimą ekskursinę kelionę. Aš, rodos, matau Tavo skaudžius pergyvenimus tada ieškant manęs. Taip, Mariuk, Tu tada daugiau pergyvenai nei aš.*

Sudiev, Tėvyne

1941 m. birželio 16 d. 23 val. 40 min. mūsų ešelonas iš Naujosios Vilnios pajudėjo „plačiosios tėvynės” link. Birželio 19-osios rytą atsidūrėme Tulos srities Babinino geležinkelio stotyje. Tą pačią dieną mus, kaip didžiausius nusikaltėlius, sargybiniai su šautuvais ir šunimis, išsirikiavę kas keli metrai, nuvarė toliau, gal 20 ar 30 km nuo Babinino stoties į Juchnovkos lagerį.

Dar birželio 16-osios pavakaryje į mūsų vagoną įmetė kiekvienam po porą keпалиukų „Paramos“ kepyklos specialiai kareiviams kepamos duonos. Jokio maisto ir daiktų neturėjome. Babinino stotyje tos duonos dar buvo likę nemažai. Kai kurie iš mūsų, išsodinami iš vagono, dėl viso pikto pasiėmė po kepalikuą. Aš irgi, kažkokio instinkto vedinas, į lakūno odinę striukę įsivyniojau net du kepalikus. Viena postovyje netoli kažkokio kaimo mus apsupo moterys ir vaikai. Ištroškę jų prašėme vandens. Tik sargybiniams leidus, atnešė vandens ir pradėjo duoną keisti į pieną. Tuos du kepalikus išsikeičiau į pieną. Juo ne tik pats atsigavinau, bet ir J. Martusą pavaišinau. Tada mums buvo keista ir nesuprantama, kodėl kaimo žmogus, duonos augintojas, taip puola prie jos, nes mes dar neįsivaizdavome kolchozinės sistemos. Gavusios duonos, moterys čia pat ją laužė, davė vaikams, pačios pasigardžiuodamos valgė.

Pakeliui į lagerį pasivijome areštuotus estų ir latvių karininkus. Jie ėjo nešini lagaminais ar maišais. Buvo tikri „krežai“⁴, palyginti su mumis, Lietuvos karininkais. Matyt, tai priklausė nuo NKVD dalinių, vykdžiusių trėmimus ir areštus.

Juchnovkos lageris buvo gražioje vietoje, sausame, graziame pušyne. Ideali vieta poilsiuoti. Lageris buvo tik pradėtas statyti. Statė, o gal tiksliau, tik plėtė, jį lenkų belaisviai. Kažkada tai buvo garsaus rusų rašytojo grafo Levo Tolstojaus polivarkas. Netoli lagerio stovėjo gražūs rūmai. Turbūt juose gyveno lagerio vadovybė. Mokantieji lenkiškai kažkur rado užrašą: „Čia buvo 3 000 lenkų armijos belaisvių. 1941 m. birželio 15-ąją išgabenti nežinoma kryptimi“. Po karo sužinojome apie NKVD žvėrišką susidorojimą su lenkų karo belaisviais Katynėje⁵, spėjome, kad tie, buvę Juchnovkos lageryje, karo belaisviai galėjo pakliūti į Katynės skerdyklą.

Dimisijos majoras Stasys Buzas 1992 m. „Kario“ 11 numeryje straipsnyje „Neryžtingumo kaina“ rašė: *Yra išlikęs Pavliščevio šile surašytas aktas, kuriame nurodoma, kad vyr. politrukas Nizovas (buvęs mūsų ešelono konvojais⁶ viršininkas) perdavė, o Juchnovkos lagerio viršininkas Kijus priėmė 256 areštuotus žmones, buvusius Lietuvos armijos karininkus. Į Juchnovkos lagerį taip pat buvo atvežta apie 500 latvių ir apie 200 estų karininkų ir kitokių laipsnių karių. Buvome tos pačios sovietinės klastos aukos.*

Mano su kitais bendraautoriais parašytoje atsiminimų knygoje „Norilsko vyčiai“ 294–304 puslapiuose yra Lietuvos karių, kankintų Norilске, sąrašas. Čia išvardyta 331 pavardė. Jei prie 256 pridėsime 14 artilerijos karininkų, išsiųstų į „kursus“, 60–70 areštuotų prasidėjus karui, ir dar 28 civilius, atgabentus į Norilską, tai gausime, kad 1941 m. į Norilską galėjo būti atgabenta daugiau kaip 360 lietuvių. Žinoma, per tą laiką viena kita pavardė galėjo ir užsimiršti.

Juchnovkos lageryje gyvenome kaip kurorte. Į darbus nevarė, oras gražus, saulėtas. Vieną lietingą popietę susiorganizavę Lietuvos karininkai užtraukė lietuvišką dainą. Jiems baigus, pradėjo latviai, o po jų – estai. Galima sakyti, susiorganizavo savotiška saviveikla. Užsimezgė pažintys. Susipažinau su latvių lakūnu kapitonu ir estų jūros aviacijos majoru. Su latviu susikalbėti šiaip taip pavykdavo, o su estu buvo prasciau – vienas žodis lietuviškai, du trys vokiškai, dar vienas kitas žodis rusiškai (tada jau žinojau keliolika rusiškų aviacijos terminų).

Birželio 28-osios pavakaryje staiga su daiktais buvome išrikiuoti. Lagerio viršininkas pasakė, kad mes perkeliame į geresnį lagerį. Apsupti tų pačių šunų ir enkavedistų, pajudėjome atgal į Babinino geležinkelio stotį. Pakeliui kažkas rado gabaliuką laikraščio, iš kurio sužinojome, kad prasidėjęs karas. Į Babinino geležinkelio stotį atvarė birželio 29-osios rytą. Buvo graži, saulėta diena. Vagonų mus pakrauti dar nebuvo. Iš visų pusių apsupti sargybinių lūkuriavome ant dirvono netoli stoties. Iki pusės išsirengę mėgavomės saulės voniomis. Žinoma, išsirengę buvome tik mes, jaunesni. Nakčiai mus, apie tūkstantį žmonių (lietuvių, latvių, estų), sugrūdo į prie stoties esančią daržinę. Sugrūdo kaip silkes statinėje, kad net pajudėti negalėjome. Paryčiui, t. y. birželio 30 d., atvyko prekiniai vagonai, ir mus sugrūdo į juos.

Ilgokai nepajudėjome iš Babinino stoties. Kitoje stotyje mūsų ešelonas taip pat stovėdavo, kol praleisdavo vieną po kito į Vakarų skubančius ešelonus su kariuomene ir karine technika. Kadangi lietuvių, latvių ir estų uniformos labai skyrėsi nuo Raudonosios armijos uniformos, tai mūsų ešeloną pravažiuojantiems kariškiams rodė kaip pirmųjų sovietinės kariuomenės pergalių vaisių, atseit mes – pirmomis karo dienomis paimti karo belaisviai vokiečiai. Dabar gerai neprisimenu, ar Bobinino, ar kurioje kitoje stotyje, stojus vienam ešeloniui, kareiviai pradėjo tyčiotis iš tariamųjų belaisvių vokiečių. Mokantieji rusiškai kažką jiems paaiškino. Vienas kareivis sušuko: „Draugas politruke, šitame vagonė vokiečiai moka rusiškai“. Mūsiškiams atsakius, kad mes ne vokiečiai, o prieš pat karą areštuoti Raudonosios armijos karininkai, politrukai bemačiant suvijo kareivius į vagonus.

Artėjant prie Maskvos, aukštai iškelti apsauginiai oro balionai rodė, kad karo veiksmai plėtojosi sparčiai ir kad Maskva jau bombarduojama vokiečių. Ji buvo bombarduojama ir tą naktį, kai mūsų ešelonas stovėjo kažkurioje Maskvos stotyje užgrūstas tarp daugybės kitų ešelonų. Bombardavimo metu sargyba ir mašinistai išsibėgiojo palikę mus Dievo malonei, o gal ne tik mus, bet ir daugelį kitų tremiamųjų, užrakintus vagonuose.

Vežami nuo Maskvos per Uralo kalnus, pusę Sibiro, pasikeisdami pro grotuotą vagono langelį stebėjome gamtą, žmones, namus. Matėme, kokie apskurę, suvargę Sovietų Sąjungos piliečiai. Nuostabą kėlė, kad net karštomis vasaros dienomis žmonės vaikšto apsiavę veltiniais. Keistai atrodė ir pastatytos pasiūrėlės, ir tie tušti neapgyvendinti Sibiro plotai. Važiuoji gerą pusdienį nuo vienos tokios pasiūrėlių krūvelės iki kitos arba iki kokio nors statinio, aptverto spygliuotos vielos tvora ir su kampuose pastatytais sargybinių bokšteliais. Atrodė, kad patekome į priešistorinius, vietomis į baudžiaivos laikus. Prisimindamas, kokią įspūdį mums tada pa-

darė sovietinio gyvenimo tikrovė, labai gerai supratau prancūzų lakūno Fransua de Žofro nusistebėjimą, kai jų eskadrilė iš Sovietų Sąjungos persikėlė į Lietuvą: *Normandijos pulkas iš Baltarusijos persikėlė į Lietuvą. Čia mes pamatėme visai kitokią gyvenimą. Namai, žmonės, jų gyvenimo būdas ir papročiai – visa tai iš pagrindų skyrėsi nuo to, ką buvome matę iki šiolei... Prieš keletą valandų buvome pasaulyje, nepanašiamie į tą, kur gimėme. Spustelėjome 400 kilometrų – ir atrodo, kad mes tarsi savo krašte.*⁷ Kažkuris iš mūsų vagonė taip įvertino situaciją: „Aišku, kad mums, pamačiusiems tą išgirtą sovietinį gyvenimą, tą atsilikimą nuo civilizuoto pasaulio, jokių būdu jie neleis grįžti į Lietuvą, kad nepasakytume savo artimiesiems tikrosios teisybės.“

1941 m. liepos 15 d. atsidūrėme Krasnojarsko persiuntimo lageryje. Jis buvo padalintas į dvi zonas. Tarp zonų – gal 20–30 metrų, o gal ir didesnis tarpas. Per tą tarpą mes pajėgdavome permesti laiškų apvyniotą akmenuką. Vienoje zonoje laikė Lietuvos, Latvijos ir Estijos karininkus, atgabentus iš Juchnovkos lagerio, kitoje zonoje – keliomis dienomis vėliau atgabentus 42 mūsų, latvių, estų aukštuosius artilerijos karininkus, kurie birželio pradžioje buvo pasiųsti į tobulinimosi „kursus“ ir areštuoti 1941 m. birželio 28 d. Gorochovecko poligone. Iš lietu-

vių buvo:

Brig. gen. Jonas Juodišius – žuvo 1950 m. gruodžio 18 d. Abezės lageryje, Komijoje.

Brig. gen. Vincas Žilys – grįžo 1955 m., mirė 1972 m. spalio 9 d. Kaune.

Plk. Kazys Abaras – žuvo 1950 m. spalio 1 d. Taišeto r., Irkutsko sr.

Plk. Vincas Jasulaitis – grįžo 1956 m., mirė 1988 m. lapkričio 11 d. Kaune.

Plk. Vladas Sidzikauskas – grįžo 1956 m., mirė 1974 m.

Plk. Alfonsas Sklėrius – žuvo 1943 m. gruodį Lamoje.

Plk. Leonas Rupšys – mirė 1943 m. birželio viduryje Lamos lageryje nuo bado ir šalčio.

Plk. lt. Petras Daukšys – žuvo Lamoje 1943 m. vasario 21 d.

Plk. lt. Adomas Jonavičius – grįžo 1947 m.

Plk. lt. Antanas Malijonis – grįžo 1948 m.

Plk. lt. Pranas Matulis – grįžo 1955 m.

Plk. lt. Edvardas Tallat-Kelpša – grįžo 1949 m.

Mjr. Antanas Dapkus – žuvo Lamoje 1944 m. gegužės 17 d.

Mjr. Balys Steikūnas – žuvo Lamoje 1945 m. gruodžio 20 d.

Lagerio barako pirmoje zonoje mus vėl baisiai sugrūdo. Gulėjome ant grynų lentų vienas prie kito šonų. Naktį, norėdami apsiversti ant kito šono, turėjome pažadinti dešimt ar dvylika draugų, gulinčių tame pačiame narų [gultų] tarpe, kad visi kartu apsiverstume. Krasnojarsko lageryje mums jau neleido veltui valgyti duonos. Mus suskirstė šimtinėmis. Šimtininkais buvo gen. št. plk. Mečius Stan-

kaitis, plk. lt. Jurgis Šeškus ir plk. lt. Albertas Gaidys. Kiekvieną dieną mus varė į Jenisiejaus uostą krauti į baržas plytų, cemento ir kitokių statybinių medžiagų. Karininkų, areštuotų tobulinimosi kursuose, į darbą nevarė. Juos visą laiką laikė atskirai, net ir baržoje jie buvo sugrūsti atskirai, bet toks atskyrimas jokios praktiškos reikšmės neturėjo, nes jie nebuvo atskirti kokia nors siena. Galėjome su jais dalintis savo išgyvenimais. Iš Dudinkos juos nugabeno į Lamą. Lama – tai enkavedistams ruoštas kurortas apie 100 km nuo Norilsko prie Lamos ežero.

Kai pakrovėme baržas, mus pačius liepos 28-osios vakare sukrovė į baržą. Baržų karavanas pasileido Jenisiejumi žemyn į šiaurę. Tada mes manėme, kad baržoje gabenti 1 003 lietuvių, latvių ir estų karininkų. Nematėme, kur plaukėme, nematėme, kaip atrodė taiga, Jenisiejaus krantai. Suvaryti į baržos triumą, jautėmės kaip vergai, tik nesurakinti grandinėmis. Baržoje daugelis pradėjo rašyti įvairius maisto gaminimo receptus. Matyt, jau baržoje pradėjome jausti alkį, nes visos kalbos daugiausia sukosi apie maistą.

Ltn. Juozas Levanas buvo baigęs Prancūzijoje automobilistų kursus, todėl surengė mums kursus apie automobilį. Juk reikėjo kaip nors trumpinti laiką.

Pagaliau rugpjūčio 9-ąją sustojome prie kažkokios gyvenvietės. Tai buvo Dudinka – Jenisiejaus uostas jau už speigračio. Dudinka, kaip uostas, pradėjo kurtis jau XVII amžiuje. Dudinka mus pasitiko šaltu Arkties alsavimu. Ankstesniais metais kalinius į Norilską varydavo pėsčios, todėl ne visi pasiekdavo Norilską, amžiams likdavo gulėti tundroje. 1941 m. Dudinka su Norilsku buvo jau sujungti siauroju geležinkeliu. Mus susodino ant platformų. Nuotaika buvo gan prislėgta. Mus supo nykios pelkės, kai kur pavieniui augantys žemaūgiai medeliai ir didesni ar mažesni ežerėliai, išsimėtę tose pelkėse. Oras šaltas. Retas kuris iš mūsų turėjo milinę. Dauguma buvo tik su palaidinėmis, todėl dar nors kiek sušiltume, glaudėmės vienas prie kito.

Trumpai „kelionė“ šešerių metų sūnui (Vytautui Navaičiui – Red.) didžiosiomis raidėmis aprašė 1946 m. vasario 16 d. laiške. *Kad tu suprastai, kaip aš toli nuo tavęs gyvenu aš tau parašysiu kiek aš keliauau traukiniu ir laivu. 1941 metais birželio 16 dieną 23 val. 40 min. išvykau iš Naujosios Vilnios. Traukinys pilnu greičiu, nestovėdamas stotelėse atvežė birželio mėn. 19 d. 05 val. į Babininą Tulos apygardą. Čia esančioj nuo stoties apie 35 km stovykloje išbuvau iki birželio mėn. 28 dienos 03 val. Toliau per Maskvą, per Uralo kalnus, per daugelį miestų liepos mėn. 15 dieną 06 val. Atvykau į Krasnojarską, o liepos mėn. 28 dieną 22 val. 30 min. Jenisiejaus upe pradėjau baržoj plaukti aukštyn į šiaurę ir rugpjūčio mėn. 9 d. atplaukiau į Dudinką, o iš Dudinkos traukiniu rugpjūčio mėn. 10 dieną atvykau į Norilską, kur ir dabar gyvenu gaudamas nuo tavęs, nuo mamytės laiškus. Tu sužinok kiek laiko eina traukinys iš Vilniaus į Kauną ir man parašyk kiek reikia atlikti kelionių iš Vilniaus į Kauną ir atgal, kad pasiekti mane.*

Išnašos

- Politrukas [rus. poličeski rukovoditel] – politinis vadovas.
- Petlica – ant uniformos apykaklės siūti antsiuvai su skiriamaisiais ženklais, nurodančiais karinį laipsnį. Jos vietoje ant pečių Sovietų armijoje naudotos iki 1943 m.
- Dabar Bernardinų sodas.
- Krežai – labai turtingi žmonės.
- Katynė – kaimas vakarų Rusijoje, Smolensko rajone.
- Konvojus – sargybos viikstinė.
- Normandija–Nemundas: [lakūno atsiminimai] / Fransua de Žofras; [Iš rusų kalbos vertė V. Jūrelienė, K. Kalniviene]. Vilnius: mintis, 1985. P. 113.

Parengė Vitalius Zaikauskas

LIETUVA IR PASAULIS

Nepritaria griežtiems reikalavimams

Vilnius (Mano vyriausybė) – Vidaus reikalų ministerija (VRM) atsisako siūlymo, kad visiems vairuotojams būtų taikomas visiško blaivumo – nulinio promilių – reikalavimas.

VRM nurodo, kad praėjusių metų pabaigoje pateikto siūlymo dėl nulinio promilių visiems vairuotojams atsisako atsižvelgdama į Susisiekimo ministerijos pastabas.

Pasiūlęs pataisą tuometinis vidaus reikalų ministras Saulius Skvernelis sakė, kad šiuo metu galiojanti 0,4 promilių riba leidžia žmonėms patiems apsispręsti – vairuoti išgėrus, ar ne, todėl kartais vairuotojai rizikuoja, tinkamai neįvertinę situacijos. Tačiau, Susisiekimo ministerijos teigimu, didžiausią pavojų kelia vairuotojai, kuriems nustatomas vidutinis (nuo 1,51 iki 2,5 promilės) arba sunkus (nuo 2,51 promilės ir daugiau) neblaivumo laipsnis, todėl keisti šiuo metu nustatytą teisinį reguliavimą dėl leistinos alkoholio koncentracijos vairuotojų biologinėse organizmo terpėse netikslinga.

Šiuo metu visiško blaivumo – nulinio promilių – reikalavimas galioja pradedantiejiems, taip pat taksi automobilių, mopėdų, motociklų ir kai kurių kitų transporto priemonių vairuotojams.

Vidaus reikalų ministerija yra pasiūliusi ir keisti baudų už greičio viršijimą tvarką, pagal kurią bauda grėstų greitį viršijus jau 5 kilometrais per valandą. Dabar greičio viršijimas iki 10 kilometrų per valandą gali užtraukti tik įspėjimą. Be to, siūloma numatyti fiksuotą baudą už kiekvieną nustatytą greičio viršytą kilometrą ir kuo labiau būtų viršytas greitis, tuo brangiau kiekvienas kilometrą atsieitų pažeidėjui.

Lietuvoje lankysis N. Savčenko

Vilnius (URM info) – Lietuvos užsienio reikalų ministro Lino Linkevičiaus kvietimu liepos 10–11 dienomis Lietuvoje lankysis Ukrainos Aukščiausiosios Rados deputatė Nadija Savčenko, kuri beveik dvejus metus buvo neteisėtai kalinama Rusijoje. N. Savčenko Lietuvoje lankysis kartu su seserimi Vera Savčenko.

Nadija ir Vera Savčenko liepos 10 d. dalyvaus Prienų rajone rengiamame Pasaulio lietuvių jaunimo susitikime. Liepos 8–10 dienomis vyksiančiame kasmetiniame renginyje tikimasi apie

4 000 dalyvių iš 40 šalių.

Planuojama, kad Lietuvoje N. Savčenko taip pat susitiks su šalies politikais, sužeistais Ukrainos kariais, gydomais Lietuvoje.

Birželio 3 d. ministras L. Linkevičius telefoninio pokalbio metu pasveikino N. Savčenko su laisve ir pakvietė ją apsilankyti Lietuvoje. N. Savčenko ne kartą yra dėkojusi Lietuvai ir visiems jos žmonėms už paramą ir palaikymą, kurį ji visuomet jautė neteisėto kalinimo Rusijoje metu.

Omoninikui bausmė nepakeista

Vilnius (Bernardinai.lt) – Lietuvos apeliacinis teismas Medininkų byloje nuteistam Konstantinui Michailovui paliko laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę. Jo veiksmai taip pat teismo perkvalifikuoti į nusikaltimus žmoniškumui.

Apeliaciniu skundu Generalinė prokuratūra prašė, kad K. Michailovo veika iš nužudymo būtų perkvalifikuota į nusikaltimą žmoniškumui. Tai yra žmogžudystė, įvykdyta remiant užsienio valstybės bei jos organizacijų politiką. Taip pat šiam nusikaltimui priskirtas stambus mastas, puliti, žudyti ir

persekioti civiliai asmenys.

Civilių gyventojų nužudymas pagal tarptautinę teisę laikytinas nežmoniška veika. Pagal tarptautinę teisę nužudyti pareigūnai priskirtini prie civilių asmenų, nes nepatenka į karines pajėgas. O Medininkų žudynės buvo Sovietų sąjungos vykdytos politikos dalis. Šaudant taikyta į pareigūnų galvas, kas tik įrodo, kad juos nužudyti buvo siekiama tyčia.

Teismas konstatavo, kad nusikaltimas buvo vykdomas politiniais motyvais ir juo buvo siekiama įbauginti Lietuvos gyventojus.

Japonijos ambasadorius domisi baltišku tikėjimu

Vilnius (Alkas.lt) – Senovės baltų religinės bendrijos Romuva atstovai, Japonijos ambasados kvietimu, dalyvavo susitikime su Japonijos ambasadoriumi Lietuvoje Jo Ekscelencija Toyoei Shigeeda. Su ambasadoriumi susitiko Romuvos krivė Inija Trinkūnienė, religijotyrininkas, Romuvos garbės vaidila dr. Dainius Razauskas, Lietuvos jaunimo Romuvos atstovė, kanklininkė ir dainininkė Vėtra Trinkūnaitė.

Krivė Inija Trinkūnienė ambasadoriui pristatė Romuvos veiklą bei tarptautinių ryšių patirtį, religijotyrininkas Dainius Razauskas supažindino su baltų istorijos ir religijos ypatumais. Vėtra Trinkūnaitė grojo kanklėmis ir padainavo lietuvišką dainą. Austėja Strončikaitė dalinosi savo kultūrinėmis įžvalgomis apie dviejų tolimų tautų dvasinį

Japonijos ambasadoriaus kvietimu Romuvos atstovai lankosi Japonijos ambasadoje. Romuvos nuotr.

artumą. Pokalbio metu buvo numatytos tolesnio bendravimo perspektyvos.

Ambasadorius nuoširdžiai domėjosi mūsų senuoju tikėjimu ir pareiškė norą dalyvauti Romuvos švenčiamose šventėse, atliekamose apeigose, išgirsti daugiau mūsų apeiginių dainų, su tartinių, patirti prigimtąjį lietuvių būdą ir pažadėjo padėti užmegzti ryšius su šinto religijos išpažinėjais Japonijoje.

„Brexit“ – apsisprendimo valanda artėja

Londonas („Draugo“ info) – Už Jungtinės Karalystės pasilikimą Europos Sąjungoje (ES) kovojančių britų gretose paniką sukėlė naujausia apklausa, pasak kurios, už pasitraukimą iš ES pasisakančių gyventojų dramatiškai padaugėjo.

Likus kiek mažiau nei dviem savaitėms iki referendumo, už „Brexit“ pasisakančių apklaustų britų skaičius padidėjo keturiais procentais iki 55 proc., o ES remiančių žmonių sumažėjo irgi keturiais procentais iki 45 proc.

Leiboristų vadovus pamažu ima panika matant, kad tradiciniai leiboristų rėmėjai dabar nusisuko nuo jų ir pasisako už šalies išstojimą iš ES. Taip daryti juos skatina pyktis dėl masinės imigracijos iš kitų ES šalių.

Remiantis atlikta dar kita apklausa, nepaisant premjero David Cameron perspėjimų dėl išstojimo politinių pasekmių, net 62 proc. torių rė-

mėjų pasisako už pasitraukimą ir tik 38 proc. norėtų likti ES sudėtyje.

Palikusi ES, Jungtinė Karalystė sukeltų didžiulę grėsmę britų mokslo vystymuisi, perspėjo 13-os Nobelio premijas laimėjusių mokslininkų grupė. Ši mokslininkų grupė, tarp kurios narių – ir Higso bozono dalelės egzistavimą nuspėję Peter Higgs bei žymus genetikas seras Paul Nurse, teigia, kad ES finansavimo netekimas britų mokslą pastatytų į didelį pavojų.

Savo laiške Nobelio premijos laureatai rašo: „Būdama ES narė, Jungtinė Karalystė padeda vadovauti didžiausiai mokslinei grupei pasaulyje.”

Kovo mėnesį buvo apklausti apie 2 tūkst. Europos Sąjungoje gyvenančių mokslininkų ir paaiškėjo, kad net 83 proc. jų norėtų, kad Britanija išliktų ES sudėtyje.

Referendumas vyks birželio 23 dieną.

Fiziką Stephen Hawking stebina Donald Trump

Didžiulis mokslo autoritetas įminė daug Visatos paslapčių, bet nesupranta D. Trump iškilimo. Gizmodo.com nuotr.

Londonas („Diena“) – Pasaulinė fizikos žvaigždė Stephen Hawking gerai išmano, kaip veikia Visata, bet jis sako negalintis suprasti Donald Trump, numanomo JAV respublikonų kandidato į Prezidento postą, populiarumo.

„Jis – demagogas, kuris atrodo mėginantis įtikti mažiausiam bendram vardiškiui“, – sakė britų mokslininkas.

Prie neįgaliojo vežimėlio pri-

kaustytas S. Hawking taip pat paragino Britanijos rinkėjus per birželio 23 dieną vyksiantį referendumą balsuoti, kad jų šalis liktų Europos Sąjungoje.

Pasak jo, tai svarbu ne vien dėl ekonominių ir saugumo priežasčių, bet ir dėl mokslo tyrimų.

„Tos dienos, kai galėjome išsilaikyti pasaulyje vieni, jau praėjo. Mums reikia būti didesnės šalių grupės nariais – tiek dėl saugumo, tiek dėl prekybos“, – pabrėžė mokslininkas.

Už holokausto neigimą – laisvės atėmimo bausmė

Roma (ELTA) Nuo šiol Italijoje grės bausmės už holokausto neigimą. Parlamentas didele balsų dauguma pritarė atitinkamam įstatymo projektui.

Už holokausto neigimą bei neapykantos prieš tam tikras etnines grupes kurstymą grės nuo 2 iki 6 metų laisvės atėmimo bausmės. Senatas įstatymo

projektui pritarė jau vasarį.

Projektas Senatui buvo pateiktas 2013 metų spalį po nacių karo nusikaltėlio Erich Priebke mirties. Tada paskelbtame jo interviu E. Priebke neigė esant įrodymų apie dujų kameras, kuriose vokiečių koncentracijos stovyklose buvo naikinami žydai.

Skraidins į Kubą

Havana (BNS) – Jungtinėse Valstijose šešios oro bendrovės gavo leidimą atnaujinti reguliarius komercinius lėktuvų skrydžius iš JAV į Kubą; tokia galimybė atsiveria pirmą kartą per daugiau kaip penkis dešimtmečius ir yra dar viena gairė prezidento Barack Obama kampanijoje už santykių normalizavimą tarp buvusių šaltojo karo laikų priešų.

Bendrovėms „American“, „Frontier“, „JetBlue“, „Silver Airways“, „Southwest“ ir „Sun Country“ JAV Transportavimo departamentas suteikė teisę atlikti po 155 skrydžius per savaitę. Šių bendrovių lėktuvai skraidys iš penkių JAV miestų (Miami, Čikagos, Philadelphijos, Minneapolio ir Fort Lauderdale) į devynis Kubos miestus.

Bus šv. Marijos Magdalietės diena

Roma (Vatikano radijas) – Popiežiaus Pranciškaus sprendimu, šv. Marijos Magdalietės liturginiam minėjimui suteikiamas šventės statusas. Tai nustatyta Dievo kulto ir sakramentų

tvarkos kongregacijos dekretu.

Dekrete nurodoma, kad ir ateity šv. Marija Magdalietė liturgijoje bus minima tą pačią dieną kaip lig šiol, tai yra liepos 22-ąją.

Kardinolas Audrys Juozas Bačkis
atsivėrė visuomenei knygoje

„Taip, laimingas“

24 pokalbius su kardinolu parengė vertėjas ir poetas A. Gailius (k.).
A. Vaškevičiaus nuotraukos

ALGIS VAŠKEVIČIUS

„Taip, laimingas“ – pavadinimas neseniai pasirodžiusios knygos, kurioje žinomas Lietuvos poetas, vertėjas, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Antanas Gailius kalbina kardinolą Audrį Juozą Bačkę. 24 pokalbių metu kardinolas atsiveria visuomenei, papasakoja daug įdomių faktų apie savo tėvą garsų diplomatą Stasį Bačkę (1906–1999), daug metų dirbusį Lietuvos pasiuntinybėje Washingtone, nuo 1983 iki 1993 metų Lietuvos diplomatinės šefą, taip pat apie gyvenimą Vatikane, savo diplomatinį darbą Lotynų Amerikoje, Azijoje, Europoje, bendravimą su popiežiais, sugrįžimą į Nepriklausomą Lietuvą ir tarnystę Dievui bei bažnyčiai gimtinėje.

Solidi ir labai vertinga knyga pasirodė prieš porą mėnesių ir jau spėjo sulaukti puikių įvertinimų bei didelio susidomėjimo. Įvyko keli naujosios knygos pristatymai, o gimtajame kardinolo mieste Kaune knyga pristatyta Vytauto Didžiojo universitete, kur į renginį susirinko ir Kauno kunigų seminarijos auklėtiniai, ir nemažas būrys studentų, ir vyresnio amžiaus kauniečiai.

Kitamet 80-metį švėšiantis kardinolas buvo vos vienerių, kai iš Kauno su tėvais išvyko į Prancūziją. Knygoje daug rašoma apie tai, kaip jis atrado pašaukimą, kaip ir kodėl pasirinko kunigystę.

„Sekuliarizuotoje Prancūzijoje tuo metu tarp studentų buvo stiprios ateistinės nuotaikos, populiarūs rašytojai Albert Camus, Jean-Paul Sartre, kurių kūryboje tas ateizmas taip pat buvo akivaizdus. Baigęs Paryžiuje katalikišką gimnaziją aš iš pradžių negalvočiau apie kunigystę, bet tos ateistinės nuotaikos šalyje lėmė mano pasirinkimą, nes klausiau savęs, kodėl atmetamas tikėjimas ir labai norėjau pasitarnauti bažnyčiai bei žmonėms. Dėkingas esu ir skautų judėjimui, nes jie laikėsi labai katalikiškai. Matydamas tą atšalusią visuomenę, ir padariau savo pasirinkimą“, – sakė Kaune pristatydamas knygą A. J. Bačkis.

Jis pasikalbėjo su Paryžiaus kunigų seminarijos rektoriumi, gavo studijoms reikalingą finansinę paramą iš Amerikoje gyvenusio vyskupo Vincento Brizzio ir kitų išeivijos rėmėjų ir pradėjo studijas. Jų metu būsimasis kardinolas buvo raginamas tęsti moks-

lus Romoje, spaudimą darė ir jo tėvas, tad Italijoje, pasak A. J. Baččio, jis turėjo progos „labiau pasijusti lietuviu“, nors lietuvių kolegijoje jam labai patikė, nes daug kas ten gyvenę praeitimi, o jaunasis studentas, kaip pats prisipažįsta, buvo užsispyrusio charakterio, ir vadino save „atvirkštuku“.

Kardinolą kalbinęs A. Gailius sakė, kad jie buvo jau anksčiau pažįstami, tad mintis apie knygą kilusi natūraliai. „Viešumoje kardinolas atrodė visiškai kitaip, nei kasdieniniame gyvenime – tai buvo tarsi kitas žmogus, ir labai norėjosi jį parodyti iš mažiau matomos pusės. Kardinolas nelabai mėgsta atsiverti žiniasklaidai, jo aukštos pareigos taip pat daug ką lemia, o aš esu literatas, tad galėjome tiesiog kalbėtis apie rūpimus dalykus. Nesu bulvarinės spaudos atstovas, gandai man nerūpi, žinojau, kiek galima klausti, bet kardinolas žiūrėjo labai geranoriškai, jis atsivėrė ir tik labai retai pasakydavo, kad tos ar kitos temos arba žmonių gal neminėkim“, – kalbėjo A. Gailius.

Daugeliui iki šiol mažai yra žinomas kardinolas kaip Vatikano nunciojais diplomatinis darbas. Nuo 1964 iki 1965 metų jis dirbo Vatikano nunciatūroje Filipinuose, nuo 1966 iki 1968 metų – Kosta Rikoje, po to dvejus metus Turkijoje, dar trejus metus – Afrikoje, Nigerijoje. Tai buvęs ištis labai įdomus ir svarbus darbas, kurį A. J. Bačkis mielai prisimena.

„Mano diplomatinis darbas buvo tarnystė bažnyčiai. Žinoma, tos šalys per pastaruosius dešimtmečius labai pasikeitė, pavyzdžiui, Kosta Rikoje man ten tarnaujant buvo pusantro milijono gyventojų, dabar jų – penki milijonai, šalies sostinė San Jose buvo jaukus nedidelis miestelis, o dabar didelis miestas. Mes tada galėjome su šalies prezidentu susitikti, pakalbėti. Visose tose šalyse mačiau labai gyvą bažnyčią, gyvą tikėjimą, labai skirtingas kultūras, ir jos mane taip pat praturtino. Ištis daug kas pasikeitė po Vatikano II susirinkimo, ir jei anksčiau buvo lengva nuvažiuoti į Japoniją ir aukoti lotyniškai Mišias, tai šandien japoniškai jų aukoti tikrai negalėčiau“, – šypsojosi kardinolas.

Kardinolas pastebėjo, kad Turkija gerokai skyrėsi iš kitų šalių kur jam teko dirbti, nes ten katalikų nedaug, ir žmonėms svarbu tik bendruomenė, o ne atskiras individas, tad ir žmogaus teisės mažiau gerbiamos. Jis pasidalino prisiminimais apie darbą Nigerijoje, kur vyko pilietinis karas, siekiant nepriklausomybės ir bažnyčios,

kuri turi būti afrikietiška, o ne kolonialinė. „Aš nemėgstu žodžio ‘tolerancija’, nes toleruoti galima ir blogi, o tolerancijos namais Prancūzijoje vadinami viešnamiai. Reikia kalbėti apie pakantumą, supratimą, bet kai kalbame apie Europą užplūdusius pabėgėlius ir teigiame, kad juos integruosime per kokius tris mėnesius, man tai atrodo neįmanoma“, – kalbėjo A. J. Bačkis.

Knygoje yra atskiras pašnekesys, kuriame kardinolas kalba apie popiežių Joną Paulių II. Su šiuo dabar jau šventuoju jį siejo ypatingas ryšys. Kardinolas sakė, kad buvo tikra laimė gyvenime sutikti tokį žmogų, taip pasišventusį pašaukimui. „Jį pažinojau iš labai arti, mačiau kaip gyvą žmogų. Jonas Paulius II gyveno atsidavęs žmonėms ir bažnyčiai, maldai, nes priimdamas sprendimus jis visada meldavosi.

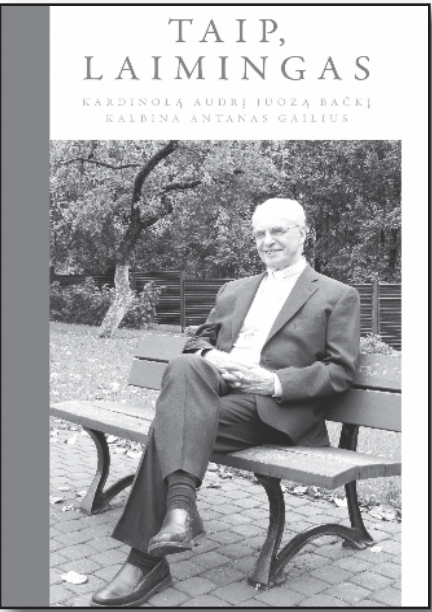
Mums teko labai daug bendrauti, ir visada žavėjo jo rami laikysena, mokėjimas bendrauti su žmonėmis. Šis popiežius turėjo ypatingą palankumą Lietuvai, o aš jam buvau tarsi Lietuvos atstovas, su kuriuo jis tardavosi, aš vertėjaudavau, kai Vatikane lankydavosi Lietuvos vyskupai. Tai buvo autoritetas, į mus žiūrėjęs su ypatingu nuosirdumu ir aš su juo buvau tarsi tėvas su vaiku – tas asmeninis ryšys buvo labai stiprus“, – prisiminė kardinolas.

Būsimasis kardinolas gyveno ir dirbo apaštalinio nuncijumi Olandijoje, kai gavo pasiūlymą vykti į Lietuvą. Jau 1988 metais buvo jaučiama, kad artėja permainingos, bet, pasak A. J. Baččio, tuomet atrodė visiškai neįtikėtina, kad Lietuva gali tapti laisva. Pirmą kartą po 52-ųjų metų pertraukos jis sugrįžo į gimtinę 1989 metais ir pamatė šalį, apie kurią tiek daug nuolat kalbėjo jo tėvai ir su kuria, kaip pats sakė, visada turėjo širdies ryšį. Kai į Lietuvą skiriamas būsimasis kardinolas paklausė popiežiaus Jono Paulius II, į ką jam, labiau pripratusiam prie diplomatinio darbo atkreipti dėmesį, popiežius prašė kuo daugiau lankyti parapijas ir būti su žmonėmis.

„Žinoma, iš pradžių buvo sunku, nes gimtinėje praktiškai nebuvau gyvenęs, jos nepažinojau, buvo daugybė dalykų, kuriuos nelengvai galėjau suprasti. Suprantu, kad aš ‘neįsipiešiau’ į aplinką, daug ką dariau kitaip. Labai džiaugiuosi, kad išsipildė mano tėvų noras grįžti į laisvą tėvynę – jie čia galėjo baigti savo dienas. Tai buvo ypatingas, įdomus metas, mane įvairiai priėmė, bet tai yra natūralu ir suprantama. Lietuvą aš visada mylėjau, jai norėjau tarnauti ir būti Lietuvos bažnyčios kaip visuotinės bažnyčios dalimi“, – sakė kardinolas.

Kardinolu A. J. Bačkis popiežiaus buvo paskelbtas 2001 metais, o Vilniaus arkivyskupijos arkivyskupu metropolitu jis tarnavo nuo 1992 iki 2012 metų. A. J. Baččio iniciatyva 1993-aisiais buvo atkurta Vilniaus kunigų seminarija, įkurta Tikybos katedra Vilniaus pedagoginiame universitete, 1994 m. įkurtas Šeimos centras. Kardinolas kaip vieną iš sėkmingų pasiekimų vadina ir 1992 metais įkurtą labdaros valgyklą „Betanija“, daug padėjusią varguoliams. 1999 metais buvo įsteigtas Vilniaus arkivyskupijos pastoracinis centras, 2001 metais – Amatų centras, taip pat buvo įkurta Motinos ir vaiko bei Gailestingumo motinos globos namai.

„Dabar kardinolas dažniau tarsi ir numoja ranka – ‘ai, esu pensininkas, mano kitas statusas’, tačiau jis tebėra labai aktyvus, jam daug kas rūpi, jis tęsia tai, ką darė visą gyvenimą, priima žmones, kurie nori pasikalbėti, palai-

mina juos, suteikia sakramentus“, – sakė A. Gailius.

Susitikime dalyvavęs Kauno arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius taip pat prisiminė, kad apie aukštą iš Lietuvos kilusį dvasininką buvo žinoma ir labai norėta, kad jis atvyktų tarnauti į Lietuvą. S. Tamkevičius prisiminė, kaip 1989 metais A. J. Bačkis aplankė Kauno kunigų seminariją, kalbėjosi su klierikais ir matėsi, kaip jam viskas rūpi. Arkivyskupas daug kalbėjosi su būsimu kardinolu, jautė jo dėmesį ir paramą, o konkurencijos tarp dviejų – Kauno ir Vilniaus arkivyskupijų nebuvo, buvęs tik bendras darbas ir tikslas.

Paklaustas, kiek jam diplomatiname darbe padėjęs ir pataręs tėvas, kardinolas sakė, kad būtent iš jo išmoko, ką reiškia būti diplomatu. „Visą gyvenimą tėvelis dirbo gimtosios Lietuvos labui. Akcentuodamas Lietuvos Nepriklausomybę tarptautiniu lygmeniu ir tą darė iš širdies, iš idėjos, nes Lietuva visada jam buvo brangi. Aš buvau jaunas, užsispyręs, dažnai norėjau prieštarauti tėvui, daryti savaip, nenorėjau ir diplomatinės tarnybos, norėjau būti arčiau žmonių. Kai reikėdavo priimti svarbiausius sprendimus, visada tariausi su tėvu, klausiau jo nuomonės, nes jis labai gerai žinojo istoriją, mokėjo diplomatiškai reikšti savo nuomonę. Jis labai gerbė Šventąjį sostą, buvo diskretiškas (mėgo šitą žodį), neprimesdavo kitiems savo nuomonės.

Jau grįžęs į Lietuvą (į Lietuvą su žmona S. Bačkis grįžo 1993 metais, būdamas 87-erių – A.V.) jis viskuo labai domėjosi, sekė ir skaitė visą spaudą, žinojo daugiau negu aš, bet nesikišdavo į mano reikalus ir už tai aš esu jam labai dėkingas“, – sakė kardinolas.

Kalbėdamas apie šių dienų bažnyčios aktualijas, kardinolas A. J. Bačkis sakė, jog Lietuvoje dar per daug dairomasi į praeitį, ir nors yra daug gražių iniciatyvų, bet kai kuriuos katalikybės bruožus jauni intelektualai nelabai priima ir prisirišimas prie senų tradicijų ne visada priimtinas. „Bažnyčia turi labiau eiti į žmones, reikalingas persilaužimas, nes viskas tarsi pamažu miršta ir, sakysime, atėjimai, buvę svarbia religine švente, virsta giminių susiejimu, kapų aplankymu ar panašiai. Mes turime padėti savo kunigams ir vyskupams, nes kunigai dažnai jaučiasi vieniši, už juos reikia melstis, daugiau bendrauti, pasikviesti į namus, pavaišinti“, – sakė kardinolas.

Po susitikimo jis dar pasirašinėjo knygas, bendravo su tikinčiaisiais, dalijosi prisiminimais. Klausantis kardinolo, matant jo bendravimą su aplinkiniais ištis jautėsi, kad priešais – laimingas žmogus. Laiminga ir Lietuva, kad turėjo ir turi šią asmenybę.

PAS MUS IR APLINK MUS

■ **JAV LB Lemonto Socialinių reikalų skyrius** birželio 15 d., trečiadienį, 1 val. p. p. kviečia visus į PLC Lemonte skaityklą, kur matysite režisierės Agnės Marcinkevičiūtės dokumentinį filmą „Prisimenu motinos balsą“, skirtą operos solistui Arnoldui Voketaičiui.

■ **Šokio teatras „Aura“ kviečia į teatro pasirodymus** birželio 17–19 d. tarptautiniame Seattle šokio festivalyje „Beyond the Threshold“. Pasirodymai vyks Raisbeck Performance Hall, 2015 Boren Ave., Seattle, WA 98121. Daugiau apie renginį sužinosite apsilankę svetainėje – <http://www.seattleidf.org>.

■ **Birželio 18 d., šeštadienį, 2 val. p. p.** Mendon Ports parke (95 Douglas Rd., Honeoye Falls, NY 14472) West lodge vyks Joninių šventė. Skambės muzika ir bus šokiai. Siūloma apsirengti baltai ir atsinešti užkandžių!

■ **Birželio 18 d., šeštadienį, 5 val. p. p. Estų** namuose (4 Cross St. & Veterans Hwy., Jackson NJ 08527) vyks Joninių mugė ir du šventiniai koncertai. Visus prekeivius kviečiame dalyvauti ir užsisakyti vietas el. paštu: lietuviskabendrija@yahoo.com arba tel. 732-267-4344 (Livita).

■ **Birželio 18 d., šeštadienį, 6 val. v. kviečiame** visus į New Yorko Jonines SLA307 (W. 30th St., New York, NY 1000). Šventėje bus proga pasidžiaugti New Yorko tautinių šokių grupių šokiais, kuriuos grupė „Tryptinis“ ir Maironio lituanistinės mokyklos šokėjai ruošia šokių šventei Baltimorėje. Gardžiuosimės atsineštais užkandžiais, galėsite nusipirkti alaus.

■ **Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo** bažnyčioje (2745 W. 44th St., Chicago, IL) birželio 19 d. švėsime 12-tąjį eilinį metų sekmadienį ir minėsime Tėvo dieną, Jonines bei Salomėjos Daulienės 90-tąjį gimtadienį. Šv. Mišios – 10 val. r., 15 min. prieš jų pradžią sukalbėsime Švč. Jėzaus Širdies litanią. Po šv. Mišių parapijos salėje Brighton Parko Lietuvių Bendruomenės valdyba ruošia pietus, o parapijos choras – įdomią programą. Kviečiame visus dalyvauti.

■ **Birželio 19 d., sekmadienį, 7 val. v. LDM** galerijoje „Siela“ (14911, 127th St. Lemont, IL 60439), vyks Jurgio Didžiulio koncertas. Skambės naujausia kūryba ir senosios „Inculto“ laikų dainos. Bilietai parduodami kavinėse „Senasis Vilnius“, „Rūta“, „Smilga“ arba galite užsisakyti tel. 630-291-0097 (siųsti žinutę Astai).

■ **Birželio 26 d., sekmadienį, po 11 val. r.** šv. Mišių, Pasaulio lietuvių centre, Lemon-te vyks Lietuvių skautų kryžiaus šventinimo iškilmės. Po iškilmių visus kviečiame į Ateitininkų namus pietums (pietūs – auka). Apie dalyvavimą iki birželio 22 d. prašome pranešti Dalei Gotceitenei tel. 630-235-2535.

■ **Kviečiame į Gintaro Janusevičiaus** debiutinį fortepijono rečitalį, kuris vyks birželio 27 d., pirmadienį, 6:30 val. v. LR generaliniame konsulate New Yorke (420 5th Ave., New York, NY 10018). G. Janusevičius atliks programą „The Dreamcatcher“ („Sapnų gaudyklė“), kurioje skambės Beethoveno, Chopino, Debussy ir kitų kompozitorių kūriniai.

MENO 8 DIENOS

Kviečiame registruotis į menų ir sveikatingo poilsio stovyklą suaugusiems. Ji vyks **rugpjūčio 21–28 d.** Neringoje (147 Neringa Rd, Brattlebor, VT 05301) Organizatorė – Gintarė Bukauskienė, **tel. 347-415-6379**, el. paštas zybuokle@gmail.com

ATLANTIC Express Corp.

SIUNTINIAI Į VISA EUROPOS SĄJUNGA

Ukraina, Baltarusija, Moldova, Rusija

Greičiausi pristatymo terminai

Kiekviena dėžė nemokamai apdrausta \$100

Siūlome automobilių gabenimą į visas pasaulio šalis, automobilių pirkimą iš visų JAV aukcionų, asmens turto perkraustymą

Asmeninės siuntos
708-907-3000

Siuntinių paėmimas iš namų
630-774-2136

Sekite savo siuntas:
AtlanticExpressCorp.com/tracking

Centrinio ofiso adresas:
8801 S. 78TH AVE, BRIDGEVIEW, IL 60455

Siuntinių Priėmimo Vietos

Atlantic Express Centrinio Ofiso
8801 S. 78th Ave. Bridgeview, IL 60455
Tel: 708-907-3000

Rūta
6551 South Cass Ave Westmont, IL 60559
Tel: 630-964-7882

Florist Queen
1620 Pebblewood Lane Naperville, IL 60563
Tel: 630-741-4445

Elmus Deli
22 W. 535 Butterfield Rd., Glen Ellyn, IL 60137
Tel: 630-469-4290

Biomed
360 Townline Rd. Mundelein, IL 60060
Tel: 847-566-6676

Always with Flowers (Royal Petal Inc.)
1138 B S. State St., Lemont, IL 60439
Tel: 630-257-0339

Excel Insurance
5150 W. Belmont Ave #4, Chicago, IL 60641
Tel: 773-777-4700

Romanian American Network
6201 W. Howard St. 83 Niles, IL 60714
Tel: 847-897-6710

Granitex
704 N. Lorch Ave. Elmhurst, IL 60126
Tel: 630-888-1838

Atlantic Express Chicago
2715 W. 71 St. Chicago, IL 60629
Tel: 773-476-2655

Harvest Fresh
(Vit. Booth) 100 E. Rand Rd. Arlington Heights, IL 60004
Tel: 224-625-0331

Real Exteriors
3740 N. 25th Ave. Suite D Schiller Park, IL 60176
Tel: 847-671-1155

Lithuanian Plaza
9921 S. Roberts Rd., Palos Hills, IL 60465
Tel: 708-599-9866

Galos Caves
6501 W. Irving Park Rd. Chicago, IL 60634
Tel: 773-283-7701

Kunigaikščių Užsaga
6312 S. Harlem Ave. Summit, IL 60501
Tel: 708-594-5622

Biomed 2
4548 N. Harlem Ave. Harwood Heights, IL 60706
Tel: 773-656-2430

Kalyva
338 S. Rohlwing Rd. Palatine, IL 60074
Tel: 847-776-7766

Continental USA
2207 W. Chicago Ave, Chicago, IL 60622
Tel: 773-489-9770

K A S ?
Beverly Shores Lietuvių klubas kviečia į tradicinę

KUGELINĘ

K U R ?
Šv. Onos bažnyčios kiemelyje,
433 E. Golfwood Rd. Beverly Shores, IN

K A D A ?
Birželio 19 d. 2 val. p. p.
(po 1 val. lietuviškų Mišių)
Kviečiame kartu atšvęsti Tėvo dieną
Salotų ir saldumynų stalas suneštinis

Klubo pirm. Rūta Sidabrienė: 219-512-3493
Sėkr. Diana Johns: 219-809-8233

Piknikas Putname – lietuvių susiartinimo šventė

Liepos 24 d. nuo 11 val. r. iki 6 val. v. seselių kazimieriečių vienuolyne Putname vyks tradicinė lietuvių susiartinimo šventė – piknikas. Mišios, mugė, lietuviški patiekalai, skrybėlių konkursas – tai tik maža programos, kuri laukia jūsų tą dieną, dalis.

Adresas: Sisters of the Immaculate Conception, 600 Liberty Highway, Putnam, CT 06260-2503.
Šventės ruošos komiteto pirmininkas – Aidas Kupčinskas (aidask@aol.com)

SKAUSMO GYDYMAS

DR. RENATA VARIAKOJYTĖ

SKAUSMO GYDYMO SPECIALISTĖ
7600 W. College Drive
Palos Heights, IL 60463
Tel. 708-361-5550
Nugaros, kaklo, galvos, sąnarių bei kitų skausmų gydymas

VIDAUS LIGOS

EDMUNDAS VIŽINAS, M.D., S.C.

VIDAUS LIGŲ GYDYTOJAS
Kalbame lietuviškai
6918 W. Archer Ave. St. 5 ir 6
Chicago, IL 60638
Tel. 773-229-9965
Valandos susitarus

AKIŲ LIGOS

DR. ŽIBUTĖ ZAPARACKAS

DR. PAUL KNEPPER
Akių ligos – chirurgija
150 E. Huron, Suite 1000
Chicago, IL 60611
Valandos susitarus
Tel. 312-337-1285

ARAS ŽLIOBA, M.D.

AKIŲ LIGOS – CHIRURGIJA
219 N. Hammes Avenue
Joliet, IL 60435
Tel. 815-741-3220

DANTŲ GYDYTOJAI

DR. JOVITA KERELIS

DANTŲ GYDYTOJA
9525 S. 79 th Ave., Hickory Hills, IL
Tel. 708-598-8101

EUGENE C. DECKER, DDS, P.C.

DANTŲ GYDYTOJAS
Lietuviams sutvarkys dantis už prieinamą kainą
Susitarimui kalbėti angliškai arba lietuviškai
4647 W 103 St, Oak Lawn, IL
Tel. 708-422-8260

PARDUODA

Lietuvoje, netoli Zarasų, prie Duburio
ežero, parduodamas 6.4 ha žemės
sklypas. Kaina 40 000 eurų.
Tel. 370 6103-9960 (Vida)

Remkime Draugo fondą

Prisiminkite Draugo fondą savo testamente. Keletas stambesnių palikimų užtikrins „Draugo“ laikraščio gyvavimą daugelį metų!

Draugo fondas
4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629
www.draugofondas.org